

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS IR „WILLIAMS INTERNATIONAL COMPANY“ INVESTICIJŲ SUTARTIES EKONOMINIŲ PASEKMIŲ VALSTYBĖS ŪKIUI VERTINIMAS

2003 m. kovo mėn. 28 d. Nr.2020-1

Vilnius

IŽANGA

Vykdydami Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2003-01-20 pavedimą Nr.2020-1, Veiklos audito 2-ojo departamento vyresnieji valstybiniai auditoriai M.Milčiūnas, R.Buidovienė ir D.Balčėtienė, dalyvaujant Teisės departamento vyriausiajai specialistei V.Galinaitienei, Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje atliko veiklos auditą, kurio tikslas – AB „Mažeikių nafta“ (toliau – bendrovė), Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir „Williams International Company“ (toliau – Investuotojas arba Investitorius) investicijų sutarties ekonominių pasekmių valstybės ūkiui vertinimas.

Auditas atliktas Lietuvos Respublikos Seimo 2002-09-24 nutarimu Nr.IX-1099 sudarytos Seimo laikinosios komisijos akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ privatizavimo aplinkybėms iširti prašymu.

Auditas atliktas žinant ūkio ministrui P.Čėsnei, ūkio viceministrui N.Eidukevičiui ir Ūkio ministerijos sekretoriui A.Ignotui.

Audituojama sritis

Susitarimas dėl principų tarp Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų korporacijos „Williams International Company“ dėl jos investavimo į Lietuvos naftos ūkį buvo pasirašytas 1998 m. kovo 17 d.

Lietuvos Respublikos Seimas 1998-03-19 rezoliucijoje „Dėl tiesioginių derybų investuojant į energetikos objektus“ pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tiesioginėms deryboms su kompanija „Williams International Company“ dėl jos investicijų į

akcines bendroves „Būtingės nafta“, „Naftotiekis“ ir „Mažeikių nafta“ ir jų akcijų įsigijimo bei įmonių valdymo ir atitinkamų sutarčių pasirašymo, prisiimant finansinius ir kitus įsipareigojimus.

Vyriausybės teikimu Lietuvos Respublikos Seimas 1998-09-29 priėmė Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymą Nr.VIII-866, kuriuo nustatė šių bendrovių reorganizavimo tvarką, investicijų į bendrovę, tęsiančią veiklą po reorganizavimo, sąlygas ir tvarką bei reikalavimus akcijų paketo savininkams.

Lietuvos Respublikos Seimas 1998-09-29 nutarimu Nr.VIII-869 „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ pripažino kompaniją „Williams International Company“ strateginiu investuotoju ir suteikė jai teisę įsigyti po reorganizavimo tęsiančios veiklą AB „Mažeikių nafta“ akcijų. Seimas pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir strateginio investuotojo „Williams International Company“ susitarimui, kad už reorganizuotos bendrovės naujai išleidžiamas akcijas, kurios sudarys 33% bendrovės įstatinio kapitalo, strateginis investuotojas sumokės 150 mln. JAV dolerių, iš kurių 75 mln. JAV dolerių bus mokami pinigais, o kiti 75 mln. JAV dolerių – beprocentiniu vekseliu, kuris bus apmokėtas ne vėliau kaip 2002 m.

1999-10-29 „Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė pasirašė Investicijų sutartį (toliau – Investicijų sutartis). Šia ir ją lydintomis sutartimis „Williams International Company“ buvo suteikta teisė įsigyti 33% AB „Mažeikių nafta“ akcijų (341 546 650 vnt. 1 Lt nominalios vertės naujai išleidžiamų paprastųjų vardinių akcijų emisijos) su galimybe vėliau padidinti bendrovės akcijų paketą iki 66 proc. Šių sutarčių pagrindu bendrovės valdymas buvo perduotas Investitoriaus šiam tikslui specialiai įkurtai dukterinei kompanijai UAB „Williams Lietuva“.

Kompanijai „Williams International Company“ galimybė įsigyti AB „Mažeikių nafta“ akcijų suteikta ne pagal Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių turto privatizavimo įstatymą, reglamentuojantį valstybės turto perdavimą potencialių pirkėjų nuosavybėn, o specialiu įstatymu, suteikusi strateginiam investuotojui išskirtines teises, ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002-09-18 nutarimu Nr.1468 „Dėl sutikimo perleisti teises ir pareigas pagal sutartis“ sutiko, kad visos „Williams International Company“ teisės ir pareigos pagal 1999-10-29 Investicijų sutartį su pakeitimais, padarytais 2002-06-18, ir kitas ją lydintias sutartis būtų perleistos Nyderlandų ribotos atsakomybės bendrovei „Yukos Finance B.V.“.

AUDITO SUBJEKTAS

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija (toliau – Ministerija) yra Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucija. Registracijos kodas – 8862191, adresas – Gedimino pr. 38/2, Vilnius.

Ministerija vykdo įstatymų ir kitų teisės aktų jai pavestas ūkio srities valstybės valdymo funkcijas ir įgyvendina šioje srityje valstybės politiką. Ministerija, vykdydama jai pavestas funkcijas valstybės turto valdymo ir įmonių ūkinės veiklos reguliavimo srityje, teisės aktų nustatyta tvarka patikėjimo teise valdo valstybei nuosavybės teise priklausančias akcinių bendrovių ir uždaryjusių akcinių bendrovių akcijas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998-10-23 nutarimu Nr.1267 „Dėl akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo“ įgaliojo Ūkio ministerijos atstovus šių bendrovių visuotiniuose akcininkų susirinkimuose balsuoti už tai, kad akcinės bendrovės „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ būtų reorganizuotos bendrovių jungimo būdu – prie akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ prijungiant akcines bendroves „Būtingės nafta“ ir „Naftotiekis“, kurios baigia veiklą kaip juridiniai asmenys.

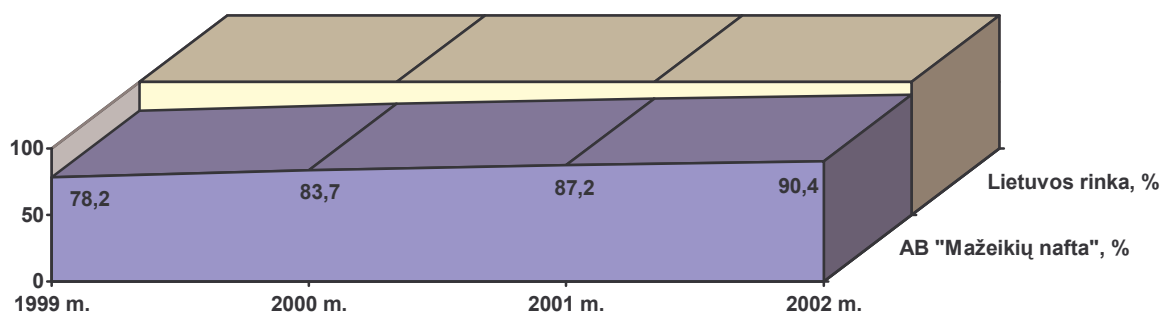
Ūkio ministerija iki Investicijų sutarties pasirašymo 1999-10-29 atstovavo 88,5% reorganizuotos AB „Mažeikių nafta“ valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, 2002-12-31 – 40,66%.

AB „Mažeikių nafta“ pagrindinė veikla: naftos ir naftos produktų transportavimas vamzdiniais, naftos krova į tanklaivius, naftos perdirbimas ir perdirbimo paslauga (procesingas), didmeninė prekyba naftos produktais. Siekiant geriau išnaudoti gamybinius pajėgumus, perdirbama ir kita žaliava: dujų kondensatas, mazutas ir vidutiniai distiliatai. Bendrovės kodas – 6645172, adresas – Juodeikiai, 5526 Mažeikių raj., Lietuva. Bendrovės įstatinis kapitalas iki Investicijų sutarties pasirašymo 1999-10-29 buvo 693 443 200 Lt, 2002-12-31 būklei – 707 454 130 Lt.

Bendrovė, pagal Viešosios įstaigos „Statistikos tyrimai“ 2001 metais išleistame leidinyje „LIETUVOS ĮMONĖS veiklos efektyvumas ir reitingai“ pateikiamus duomenis ir nustatytą eiliškumą, 1999 ir 2000 m. buvo:

- **1-a** tarp Lietuvos verslo lyderių pagal pajamas už parduotas prekes ir paslaugas (atitinkamai 2 283 924 ir 4 225 377 tūkst.Lt), tačiau tik **255-a** tarp efektyviausiai 2000 m. dirbusių įmonių (finansinės būklės reitingas -5,685);
- **5-a** tarp Lietuvos verslo lyderių pagal nuosavą kapitalą (atitinkamai 990 690 ir 481 559 tūkst.Lt);
- **220-a** 1999 m. ir **288-a** 2000 m. tarp Lietuvos verslo lyderių pagal pelną prieš apmokestinimą (–130 863 ir –178 966 tūkst.Lt);
- **240-a** pagal veiklos rentabilumą 2000 m. (–0.04).

Bendrovės produkcija 1999 – 2002 metais užėmė dominuojančią Lietuvos rinkos dalį:

AUDITO OBJEKTAS

Pagal Tarptautinio valiutos fondo metodiką, Europos Sąjungos statistikos tarnybos bei EBPO (OECD) metodinius nurodymus, tiesiogine užsienio investicija yra laikoma tokia investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. EBPO rekomendacijose 10 ir daugiau procentų paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių pripažįstama kaip žemutinė riba, nuo kurios tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę dalyvauti tiesioginio investavimo įmonės valdyme, t.y daryti nemažą įtaką įmonės valdymui.

Investitoriaus ir bendrovės 1999-10-29 pasirašytame AB „Mažeikių nafta“ Verslo plane pažymima, kad tobulindama rinkos efektyvumą, siekdama visų įrengimų aukštų veiklos rezultatų bei imdamasi aktyvaus vaidmens regiono energetikos infrastruktūros plėtojime, AB „Mažeikių nafta“ pasieks aukštesnį akcininkų pelno lygį. Bendrovės komanda drauge su Investuotoju pasinaudos egzistuojančiu turtu ir žmonėmis kaip turima stiprybe ir, pasinaudodama „Williams“ veiklos ir rinkos lyderio pozicija, pagerins veiklos kokybę bei rezultatus. „Williams“ vadovaujamas valdymas pakeis organizaciją ir tobulins vietinį valdymo bei techninį potencialą. Bus sukurta tokia organizacija, kuri sudarys galimybes būti lyderiu visuose lygmenyse ir sukurs komandos atmosferą, atitinkančią pagrindinius strateginius tikslus.

Remiantis išdėstyta informacija, audito objektu pasirinktas „Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės Investicijų sutarties kaip pagrindinio dokumento, turėjusio tiesioginę įtaką bendrovės veiklos sąlygų pasikeitimui ir jos veiklos rezultatams, vykdymas.

Audito tikslas: Įvertinti „Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės Investicijų sutarties ir ją lydinių sutarčių (Akcininkų sutarties, Valdymo sutarties, Paskolos sutarties, Verslo plano, sutarties dėl pervežimo geležinkeliu tarifų, sutarties dėl terminalo) vykdymo ekonomines pasekmes.

AUDITO PROCESAS

Audito apimtis

Audituojamas laikotarpis – 1999 – 2002 metai.

Audito tikslams pasiekti numatėme šios užduotis:

1. Nustatyti, ar AB „Mažeikių nafta“ per strateginio investuotojo „Williams International Company“ valdymo laikotarpį pasiekė Investicijų sutartyje numatytus tikslus ir veiklos rezultatus.

Vykdam šią užduotį, mes vertinome:

- valstybės kaip AB „Mažeikių nafta“ akcininkės teisių realizavimą;
- apmokėjimą už AB „Mažeikių nafta“ akcijas;
- valdymo sutarties tarp AB „Mažeikių nafta“, „Williams International Services Company“ ir UAB „Williams Lietuva“ vykdymą;
- valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimą;
- AB „Mažeikių nafta“ finansinę būklę bei veiklos rezultatus;
- 1999-10-29 verslo plane numatytų veiklos rezultatų faktinį įvykdymą;
- AB „Mažeikių nafta“ sumokėtus mokesčius į valstybės ir vietinį biudžetus.

2. Įvertinti, kaip sutarčių su AB „Mažeikių nafta“ vykdymas paveikė kitų Lietuvos ūkio subjektų veiklos rezultatus.

Vykdam šią užduotį, mes vertinome:

- AB „Mažeikių nafta“ ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ sutarties dėl pervežimo geležinkeliu tarifų ekonomines pasekmes bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“;
- AB „Mažeikių nafta“ ir AB „Klaipėdos nafta“ sutarties dėl terminalo ekonomines pasekmes bendrovei „Klaipėdos nafta“;
- rinkliavų nuolaidų, taikytų laivams plaukiantiems į/iš Būtingės naftos terminalo plūdūro, ekonomines pasekmes.

Audito metu mes atlikome šias audito įrodymų rinkimo procedūras:

- analitines, t.y. lyginome atskirų laikotarpių duomenis, planus bei prognozes, atlikome santykinės bei regresinės analizes;
- apklausas raštu ir žodžiu;
- dokumentų nagrinėjimą ir peržiūrą;
- informacijos gavimą iš trečiųjų šalių.

Audito metu informacijos tikslais naudojome šiais Valstybės kontrolės ir Revizijų departamento prie Finansų ministerijos tikrinimų dokumentais:

- Valstybės kontrolės 2001-05-22 bendrovėje „Mažeikių nafta“ atlikto valstybės vardu ir su valstybės garantija skirtų paskolų panaudojimo efektyvumo bei teisėtumo vertinimo ataskaita Nr.210-6;
- Valstybės kontrolės 2002-11-14 ataskaita Nr.2020-14 „Dėl investicinių uosto infrastruktūros plėtros projektų įgyvendinimo VĮ „Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija“ vertinimo rezultatų“;
- Revizijų departamento prie Finansų ministerijos Šiaulių revizijų skyriaus 2002-06-11 aktu „Dėl valstybės vardu ir su valstybės garantija skirtų paskolų panaudojimo efektyvumo bei teisėtumo vertinimo akcinėje bendrovėje „Mažeikių nafta“ dokumentinės revizijos“;
- Revizijų departamento prie Finansų ministerijos Klaipėdos skyriaus 2002-10-21 aktu „Dėl Lietuvos ir JAV akcinės bendrovės „Klaipėdos nafta“ dokumentinės revizijos“;
- Revizijų departamento prie Finansų ministerijos 2002-11-15 dokumentinės revizijos aktu „Dėl AB „Lietuvos geležinkeliai“ veiklos, susijusios su 1999-10-29 pasirašyta sutartimi su AB „Mažeikių nafta““;

Audito išvadoms pagrįsti reikalingą informaciją gavome iš:

- AB „Mažeikių nafta“ 2003-03-24 rašto Nr.21010107/5482 „Dėl informacijos pateikimo“;
- AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2003-02-12 rašto Nr.2-569(VKK) „Dėl informacijos pateikimo“;
- AB „Klaipėdos nafta“ 2003-02-05 rašto Nr.A6-4.2.199 „Dėl informacijos pateikimo“;
- Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2003-02-18 rašto Nr.(18-09)-R-1789 „Dėl informacijos pateikimo“;
- Finansų ministerijos 2003-03-12 rašto Nr.(13.25.01)-5K-0303750-0302752 „Dėl informacijos pateikimo“.

AB „Mažeikių nafta“ veiklos ekonominiai finansiniai rezultatai vertinti pagal 1999, 2000, 2001, 2002 m. audituotas metų finansinės atskaitomybės, sudarytos pagal Lietuvos apskaitos principus, duomenis bei audito metu Valstybės kontrolės prašymu papildomai pateiktą informaciją.

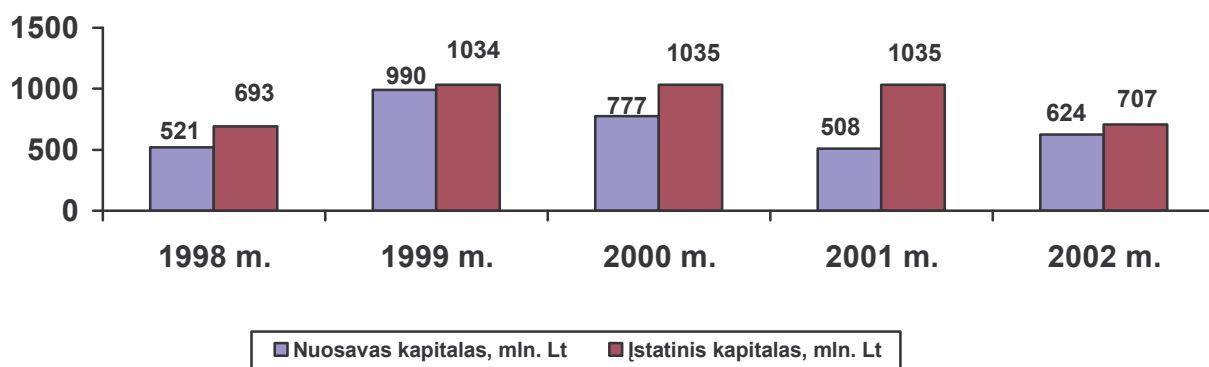
Atliekant šį auditą nagrinėjome Investicijų sutarties variantą lietuvių kalba ir laikėmės prielaidų, kad visi auditui pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus.

AUDITO REZULTATAI

1. VALSTYBĖS, KAIP AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ AKCININKĖS TEISIŲ, REALIZAVIMAS

Reorganizuotos AB „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas 1998-12-31 buvo 693 443, 2 tūkst. Lt, jis padalintas į 693 443 200 vieno Lt nominalios vertės paprastųjų vardinių akcijų, kurių 88,5% nuosavybės teise priklausė valstybei, 11,5% – smulkiesiems akcininkams. Bendrovės nuosavas kapitalas tuo metu sudarė 521 547,8 tūkst. Lt.

AB „Mažeikių nafta“ 1998–2002 m. laikotarpio įstatinio ir nuosavo kapitalo pokyčiai:

Įstatinio kapitalo padidėjimą 1999 m. iki 1 034 989,5 tūkst. Lt sąlygojo Lietuvos Respublikos Seimo 1998-09-29 nutarimu Nr.VIII-869 „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ numatytų sąlygų kompanijai „Williams International Company“ įsigyti bendrovės akcijų vykdymas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998-11-19 nutarimu Nr.1343 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo didinimo“ įgaliojo Ūkio ministerijos, atstovavusios valstybės interesams bendrovėje „Mažeikių nafta“, įgaliotinį po reorganizavimo tęsiančios veiklą bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime balsuoti už įstatinio kapitalo didinimą papildomais įnašais, išleidžiant 341 546 650 paprastųjų vardinių vieno lito nominalios vertės akcijų. Vyriausybė taip pat įgaliojo valstybei atstovaujantį įgaliotinį balsuoti už tai, kad bendrovės akcininkams nebūtų suteikta pirmumo teisė įsigyti naujųjų AB „Mažeikių nafta“ akcijų, bei už tai, kad teisė įsigyti visas naujas akcijas būtų suteikta strateginiam investuotojui – kompanijai „Williams International Company“. Vyriausybė įgaliojo balsuoti už bendrą naujųjų akcijų emisijos kainą – 600 mln. Lt (150 mln. JAV dolerių) ir jų apmokėjimo tvarką: strateginis investuotojas už akcijas turi sumokėti 75 mln. JAV dolerių pinigais, o kitą sumą – turtiniu įnašu – 75 mln. JAV dolerių vertės procentiniu vekseliu, kuris turi būti apmokėtas ne vėliau, kaip iki 2002 m. gegužės 31 d.

Bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas, įvykęs 1998-12-09, priėmė nutarimus, numatytus minėtame Vyriausybės nutarime Nr.1343.

„Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės Investicijų sutartyje bendrovė išpareigojo išleisti, o Investitorius – pasirašyti ir pirkti 341 546 650 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė 1 Lt. Šios akcijos po perkamų akcijų išleidimo sudarys 33% visų bendrovės akcijų. Pagal Investicijų sutarties 2.2 punktą perkamų akcijų kaina – 150 mln. JAV dolerių (600 mln. Lt). Ši kaina atitiko Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-27 nutarimu Nr.1192 nustatytą minimalią akcijų pardavimo kainą.

Strateginiam investuotojui „Williams International Company“ įsigijus 33 proc. akcijų, valstybei nuosavybės teise liko 59,3%, smulkiesiems akcininkams – 7,7% bendrovės akcijų.

Akcininkų teisės ir apribojimai dėl bendrovės valdymo, balsavimo, bendrovės akcijų perleidimo ar pardavimo nustatyti Investicijų sutarties priedėlyje 2.4 (g) „Akcininkų sutartis“. Šios sutarties 5.4 punkte numatyta, kad LRV ir Investitorius visuotiniame akcininkų susirinkime nebalsuos už nutarimo priėmimą, jei kita šalis nebalsuos už tokio nutarimo priėmimą. Tokiu būdu, iki bendrovės akcijų perleidimo „Yukos Finance B.V.“, Vyriausybė, turėdama kontrolinį akcijų paketą, neteko teisės ir galimybės savarankiškai priimti sprendimus.

Be to, akcininkai susitarė, kad stebėtojų tarybos, valdybos nariai ar bet kurie bendrovės ar „Williams International Company“ darbuotojai ar Valdytojas nebus atsakingi už jokių nuostolių bendrovei ar jos akcininkams už savo pareigų netinkamą vykdymą arba nevykdymą (Akcininkų sutarties 5.16 (i) punktas), t.y. valdymo organų nariai neturės jokios atsakomybės už savo veikimu ar neveikimu padarytus nuostolius bendrovei.

Bendrovės nuosavas kapitalas 2001 m. dėl išaugusio nuostolio tapo mažesnis kaip $\frac{3}{4}$ (75%) įstatuose nurodyto kapitalo. Tačiau 1998-09-29 Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas Nr.VIII-886 numatė, kad AB „Mažeikių naftai“ netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 30 str. 2 ir 3 d. nuostatos, teigiančios, kad nuosavas kapitalas negali būti mažesnis kaip $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo.

Dėl susidariusių nuostolių bendrovės 2001-08-21 visuotiniame akcininkų susirinkime buvo priimtas sprendimas 463 494,9 tūkst. Lt sumažinti bendrovės įstatinį kapitalą. Likęs po sumažinimo 517 494, 9 tūkst. Lt dydžio Lt įstatinis kapitalas buvo įregistruotas 2002-02-04.

2002-04-30 įvykusiame bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime buvo nutarta padidinti bendrovės įstatinį kapitalą papildomais įnašais, išleidžiant dvi (58 139 029 Lt ir 131 820 176 Lt) akcijų emisijas.

Tokiam bendrovės akcininkų nutarimui pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002-06-13 nutarimu Nr.888 „Dėl pritarimo sutarčių su Jungtinių Amerikos Valstijų bendrove „Williams International Company“, Rusijos Federacijos atvirąja akcine bendrove „Yukos Oil

Corporation“, Nyderlandų ribotos atsakomybės bendrove „Yukos Finance B.V.“ ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ bei atsiskaitymų sutarties su Jungtinių Amerikos Valstijų bendrove „Williams International Company“ ir bendrove „Mažeikių nafta“ projektams ir atitinkamų įgaliojimų suteikimo“.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė įregistravus AB „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo padidinimą, neatlygintinai perleisti „Williams International Company“ nuosavybėn 19 185 880 paprastųjų vardinių vieno Lt nominalios vertės bendrovės akcijų, kaip ir numatyta 1999-10-29 tarp „Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudarytoje Investicijų sutartyje.

Tokiu būdu, valstybei priklausančių akcijų dalis bendrovės įstatiniame kapitale sumažėjo nuo 59,3% iki 40,66%.

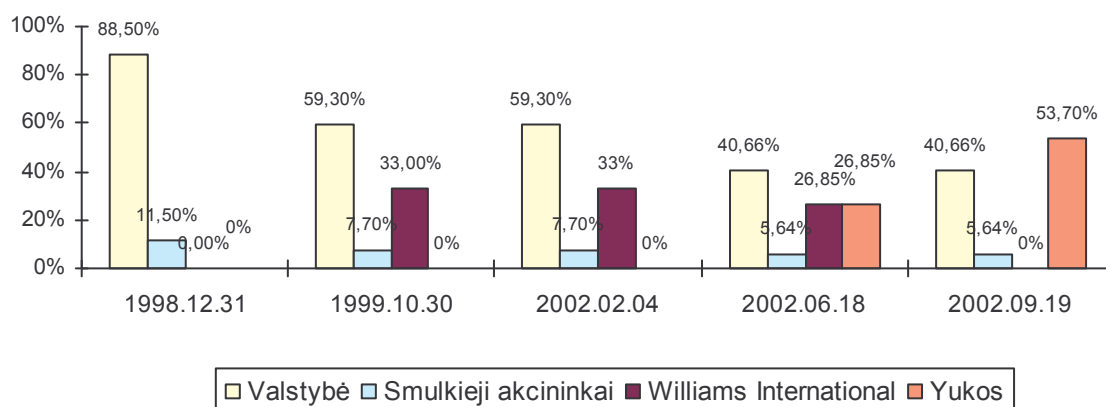
2002-06-18 buvo pasirašyta investicijų sutartis tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės, „Williams International Company“, „Yukos Oil Corporation“, „Yukos Finance B.V.“ (abi bendrovės kartu – „Yukos“) ir AB „Mažeikių nafta“.

Vykdam šią sutartį, „Yukos Finance B.V.“ už 75 mln. JAV dolerių nupirko AB „Mažeikių nafta“ 2002-04-30 įvykusiame bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime nutartas išleisti dvi (58 139 029 Lt ir 131 820 176 Lt, iš viso 189 959 205 Lt) akcijų emisijas, kurių minimali emisijos kaina yra lygi jų nominaliai vertei.

Bendrovės 707 454 130 Lt įstatinis kapitalas buvo įregistruotas 2002-06-19.

2002-08-14 buvo pasirašyta sutartis tarp „Williams International Company“ ir „Yukos Finance B.V.“, dėl AB „Mažeikių nafta“ akcijų ir susijusių interesų pardavimo ir pirkimo. Remiantis šia sutartimi „Williams International Company“ pardavė, o kompanija „Yukos Finance B.V.“ nupirko 189 959 206 AB „Mažeikių nafta“ paprastąsias vardines akcijas su visomis joms priskirtomis ir iš jų kylančiomis teisėmis ir pareigomis, kurių kiekvienos nominali vertė buvo 1 Lt ir kurios sudarė apie 26,85% bendrovės išleisto kapitalo.

Akcininkų ir jų turimų akcijų skaičiaus pokyčiai Investicijų sutarties vykdymo laikotarpiu parodyti diagramoje:

Kaip bendrovė sugebėjo naudoti akcininkų nuosavybę, parodo įstatinio ir nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai:

Metai	Nuosavas kapitalas, Lt	Įstatinis kapitalas, Lt	Grynasis pelnas (nuostolis), Lt	Nuosavo kapitalo santykis su įstatiniu, %	Įstatinio kapitalo pelningumas (grynasis pelnas/įstatinis kapitalas*100), %	Nuosavo kapitalo pelningumas (grynasis pelnas/nuosavas kapitalas*100), %
1998 m.	521 547 757	693 443 200	(93 171 419)	75,21	- 13,44	- 17,86
1999 m.	990 684 519	1 034 989 850	(130 863 237)	95,72	- 12,64	- 13,21
2000 m.	776 956 306	1 034 989 850	(213 728 213)	75,07	- 20,65	- 27,51
2001 m.	508 294 215	1 034 989 850	(268 662 091)	49,11	- 25,96	- 52,86
2002 m.	624 230 551	707 454 130	(158 053 664)	88,24	- 22,34	- 25,32

Įstatinio ir nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių dinamika rodo, kad bendrovė ne tik nesugebėjo išlaikyti esamos akcininkų nuosavybės arba jos didinti uždirbamo pelno pavidalu, bet, didėjant bendrovės nuostoliams, dalį jos prarado.

Įvertinus tai, kad tik labai nedidele bendrovės akcijų dalimi buvo prekiaujama vertybinių popierių biržoje, mes analizavome akcijos buhalterinę (balansinę) kainą, kuri yra akcijos rinkos kainos indikatorius.

AB „Mažeikių nafta“ vienos paprastosios akcijos buhalterinės kainos kitimo dinamika 1998 – 2002 metais:

	1998 m.	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.
VISO TURTO VERTĖ	2.166.628.118	3.221.766.723	2.957.059.889	2.801.956.685	2.966.235.171
TURTO, TENKANČIO PAGRASŲ AKCIJŲ SAVININKAMS, VERTĖ	715.786.110	1.055.563.491	838.514.693	546.464.916	665.287.231
Esančių apyvartoje paprastųjų akcijų skaičius	693.443.200	1.034.989.850	1.034.989.850	1.034.989.850	707.454.130
TURTO, TENKANČIO VIENAI PAGRASŲ AKCIJAI, BUHALTERINĖ VERTĖ (balansinė kaina)	1,03	1,02	0,81	0,53	0,94

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad bendrovės 1 paprastoji vardinė akcija nuo 1,02 Lt 1999 m. nuvertėjo iki 0,53 Lt 2001 metais, t.y. beveik du kartus. Valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų (59,3% arba 306 851 821 paprastųjų vardinių akcijų) buhalterinė vertė 2001 m. sudarė 162,6 mln. Lt, kai tuo tarpu to paties akcijų kiekio vertė, skaičiuojant pagal 1999 m. akcijos buhalterinę kainą, būtų 313 mln. Lt. Tai reiškia, kad valstybė dėl bendrovės akcijų nuvertėjimo 2001 m. jau buvo praradusi 150,4 mln. Lt jai priklausiusio turto.

2002 m. bendrovės akcijos vertė, padidėjus turtui ir sumažėjus bendram apyvartoje esančiam paprastųjų akcijų skaičiui, padidėjo iki 0,94 Lt, tačiau vis tiek nepasiekė vertės, buvusios prieš sudarant Investicijų sutartį.

2. APMOKĖJIMO UŽ AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ AKCIJAS VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999-10-27 nutarimu Nr.1192 patvirtino AB „Mažeikių nafta“ akcijų pardavimo tvarką. Pagal šią tvarką strateginis investuotojas „Williams International Company“ turi teisę pirkti iš valstybės jai nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 16,5% tuo metu įregistruoto bendrovės akcinio kapitalo (Akcijų pardavimo tvarkos 6 p.). Šioje tvarkoje patvirtinta parduodamų akcijų kainos nustatymo formulė bei sąlyga, kad bet kuriuo atveju valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurios sudaro 1% tuo metu įregistruoto bendrovės įstatinio kapitalo, kaina negali būti mažesnė kaip 4 545 455 JAV doleriai.

Investicijų sutartyje bendrovė įsipareigojo išleisti, o Investuotojas – pasirašyti ir pirkti 341 546 650 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė 1 Lt. Šios akcijos po perkamų akcijų išleidimo sudarys 33% visų bendrovės akcijų. Pagal Investicijų sutarties 2.2 paragrafą, perkamų akcijų kaina – 150 mln. JAV dolerių (600 mln. Lt). Ši kaina atitiko Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-27 nutarime Nr.1192 nustatytą minimalią akcijų pardavimo kainą.

Bendrovė ir Investuotojas 1999-10-29 sudarė Akcijų pasirašymo sutartį, atsižvelgiant į susitarimus, numatytus Investicijų sutartyje.

Akcijų pasirašymo sutartyje numatyta, kad Investuotojas įsipareigoja pirkti vieno lito vertės 341 546 650 paprastųjų vardinių bendrovės akcijų už 150 mln. JAV dolerių (0,43 JAV doleriai arba 1,72 Lt už akciją).

Taip pat numatyta, kad Investuotojas už perkamas akcijas sumokės:

– 75 mln. JAV dolerių į Bendrovės sąskaitą;

– 75 mln. JAV dolerių vekseliu, kuris bus perduotas bendrovei kaip nepiniginis (turtinis) įnašas.

Visas naujai išleistas akcijas pasirašė „Williams International Company“.

Už įsigyjamas bendrovės akcijas 1999-10-29 Investuotojas sumokėjo 75 mln. Lt piniginių įnašą, o 75 mln. JAV dolerių vekselį pasirašė ir perdavė bendrovei.

Pažymėtina, kad Investicijų sutarties 10.3 paragrafe buvo nustatyta sąlyga – jeigu pasibaigus 2001 finansiniams metams AB „Mažeikių nafta“ faktinis kumuliacinis EBITDA (pajamos prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją (PPPMNA)) pagal Auditoriaus ataskaitą yra mažesnis negu 421 486 tūkst. JAV dolerių, tai AB „Mažeikių nafta“ turės nedelsiant sumokėti

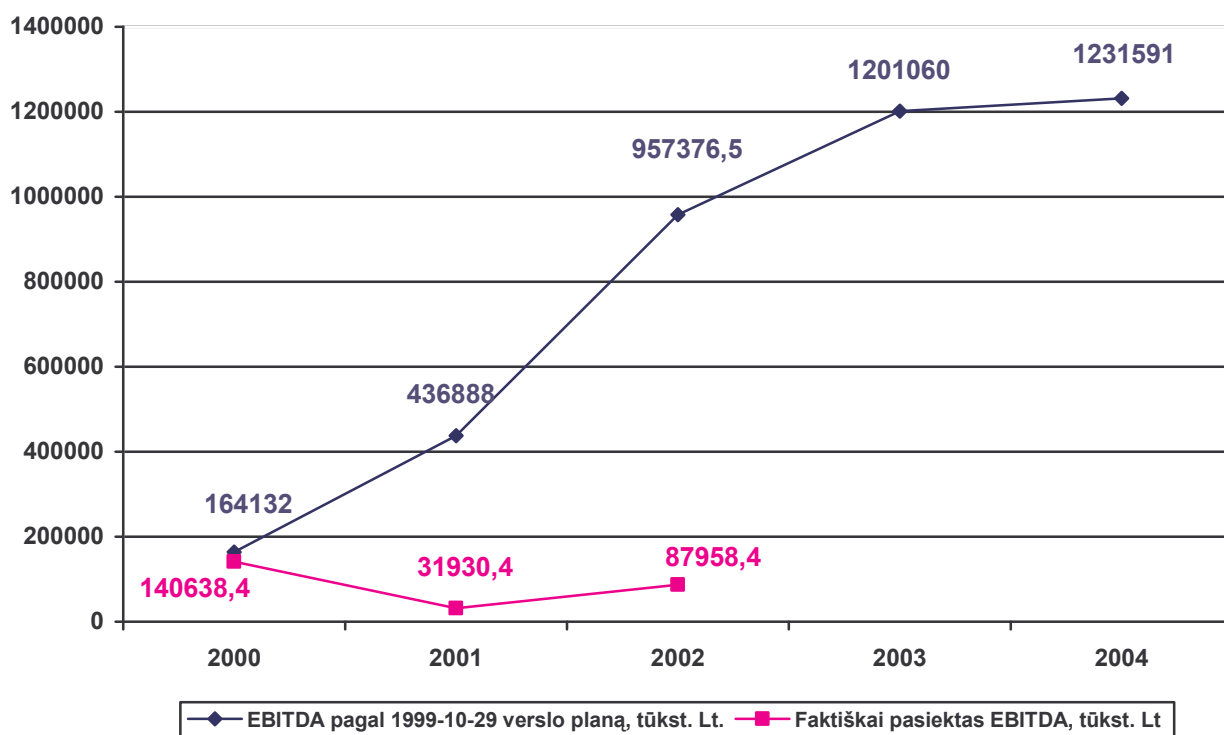
EBITDA trūkumą „Williams International Company“, tačiau šis mokestis neturi neviršyti 75 mln. JAV dolerių.

Pastaba

1999-10-29 AB „Mažeikių nafta“ verslo plane buvo numatyti planuojami EBITDA – 2000 m. – 41 033 tūkst. JAV dolerių, 2001 m. – 109 222 tūkst. JAV dolerių, 2002 m. – 265 143 tūkst. JAV dolerių, 2003 m. – 343 160 tūkst. JAV dolerių, 2004 m. – 351 883 tūkst. JAV dolerių.

Taigi, jau Investicijų sutarties pasirašymo dieną (1999-10-29) nebuvo planuojama 2001 metais pasiekti 421 486 tūkst. JAV dolerių EBITDA.

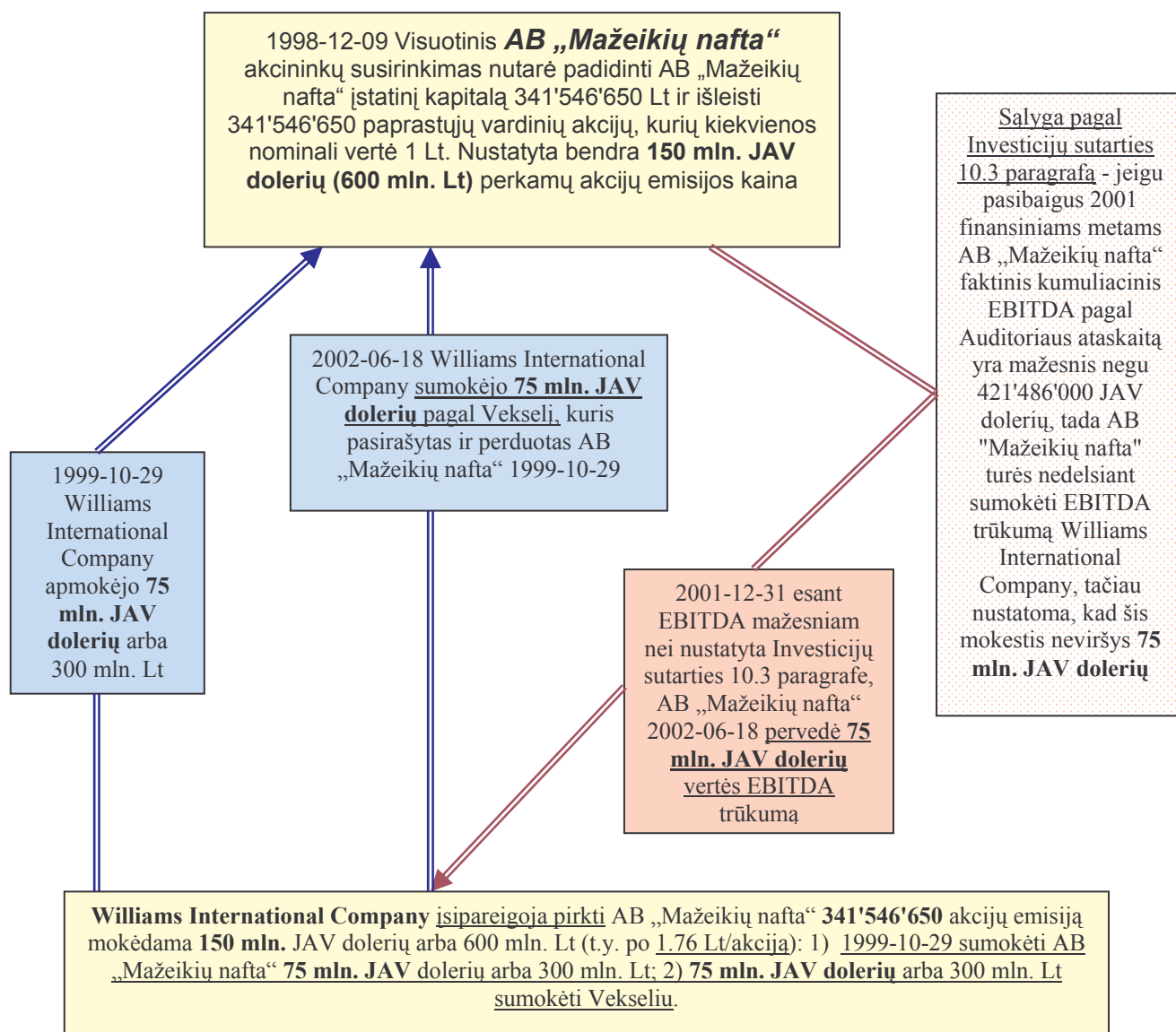
Faktiškai bendrovė verslo plane numatytų planuojamų EBITDA nevykdė:

Jau 2000 metais audito įmonės Arthur Andersen pateiktoje audito išvadoje dėl bendrovės 1999-12-31 finansinės atskaitomybės buvo pateikta išvada, kad, atsižvelgiant į 1999 metų bendrovės veiklos rezultatus, visa vekselio vertė gali būti užskaityta EBITDA trūkumui padengti.

Vykdydama Investicijų sutarties 10.3 paragrafe nustatytą sąlygą, bendrovė 2002-06-18 banko pavedimu sumokėjo Investuotojui 75 mln. JAV dolerių vertės EBITDA trūkumą. Tą pačią dieną Investuotojas banko pavedimu sumokėjo bendrovei 75 mln. JAV dolerių pagal atitinkamą vekselį, kuris buvo pasirašytas ir Investuotojo perduotas bendrovei 1999-10-29.

Tokiu būdu, „Williams International Company“ už 341 546 650 paprastąsias vardines bendrovės akcijas realiai sumokėjo 75 mln. JAV dolerių arba 300 mln. Lt (0,22 JAV doleriai arba 0,88 Lt už akciją).

3. VALDYMO SUTARTIES TARP AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“, „WILLIAMS INTERNATIONAL SERVICES COMPANY“ IR UAB „WILLIAMS LIETUVA“ VYKDYMO VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos Seimas 1998-09-29 nutarimu Nr.VIII-869 „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ pripažino kompaniją „Williams International Company“ strateginiu investuotoju ir pasiūlė Vyriausybei galutinėse investicijų sutartyse numatyti, kad užmokesčio strateginiam Investuotojui už AB „Mažeikių nafta“ valdymą pagrindinė dalis būtų susieta su bendrovės veiklos rezultatų gerėjimu (nutarimo 2 straipsnio 5 punktą).

AB „Mažeikių nafta“ 1999-10-29 sudarė Valdymo sutartį su „Williams International Services Company“ ir UAB „Williams Lietuva“, kurios tiek kartu, tiek ir/arba atskirai vadinamos

„Valdytojas“. Šia sutartimi naftos komplekso operatyvinis valdymas atiduotas ne pagrindinei bendrovei – strateginiam Investuotojui, bet jos įkurtai bendrovei UAB „Williams Lietuva“ (šios bendrovės įstatinis kapitalas – 10 tūkst. Lt, mažiausias galimas pagal Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymą) ir paslaugų bendrovei „Williams International Services Company“. Valdymo sutarties galiojimo terminas – 15 metų nuo 1999-10-29, vėliau ji gali būti pratęsta šalių susitarimu.

Sutartyje Valdytojas įsipareigojo užtikrinti, *„jog kiekvienas nuolatinio valdymo personalo narys turės reikalingą patirtį bei techninį „know-how“, kad galėtų vykdyti kiekvienam nariui pagal šią sutartį paskirtas pareigas ir prievoles, laikydamasis pripažintos pramoninės praktikos, dės visas pastangas, kad būtų užtikrinta efektyvi, saugi, ekonomiška ir patikima bendrovės veikla, atitinkanti taikomus Teisinius reikalavimus ir Kontraktus, kurių bendrovė privalo laikytis, bei atitinkanti pripažintą pramoninę praktiką, ir veiks, vadovaudamasis geriausia Bendrovės interesais“*. (Sutarties 4.1 punktas).

Šia sutartimi bendrovė įsipareigojo Valdytojui kiekvieną mėnesį mokėti valdymo mokesčių, kurių sudaro: 1) suma, lygi visoms faktinėms valdytojo sąnaudoms ir išlaidoms, atsiradusioms vykdant jo prievoles pagal Valdymo sutartį per mėnesį; 2) 15% minėtos sumos priedas.

Tokia mokesčio apskaičiavimo tvarka neįpareigoja Valdytojo ieškoti būdų riboti ar mažinti valdymo išlaidas ir nedraudžia valdymui išleisti kuo daugiau, nes tokiu atveju absoliučiu dydžiu didėja ir 15% priedo suma. Valdytojo pajamos už valdymą nesiejamos su bendrovės veiklos rezultatais, jos įskaičiuojamos į bendrovės sąnaudas ir mažina likusiems akcininkams tenkančią pelno dalį, kai tuo tarpu vienas akcininkas – „Williams International Company“ turi garantuotas pajamas.

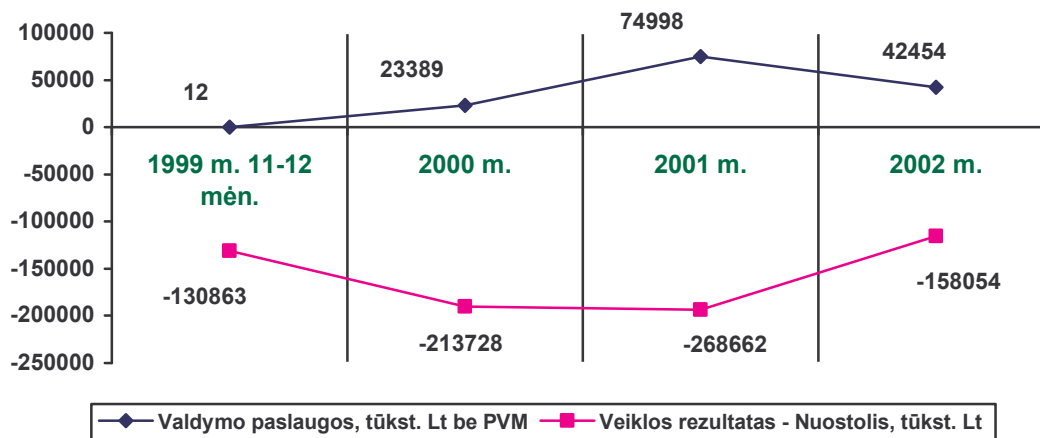
Be to, valdymo mokesčiai Valdytojui mokamas neišskaičiuojant iš jo jokių teisės aktais nustatytų taikytinų mokesčių, kuriuos už jį sumoka Bendrovė. Atsižvelgiant į įstatymų nustatyta tvarka privalomus mokesčius valstybės biudžetui, valdymo išlaidų suma dar padidėja.

Valdymo sutarties 10.2 paragrafe numatyta, kad Valdytojas neatsakys už jokių bendrovės nuostolius, susijusius su:

- nuolatinio valdymo personalo netinkamu vykdymu ar nesugebėjimu vykdyti savo įsipareigojimų;
- bendrovės veikla ar pelningumu bet kuriuo laikotarpiu, kuriuo galioja valdymo sutartis;
- bendrovės negalėjimu pasiekti ar atitikti tam tikrus standartus, veiklos tikslus, finansinius ar gamybinius tikslus ar užduotis, pelningumo planus ar kitus tikslus, įskaitant tikslus, numatytus bet kuriuose valdymo pagrinduose ar veiklos plane;
- bet kokioms kitoms pretenzijoms, kylančioms dėl bendrovės veiklos, ar su šios veiklos padariniais.

Pagal Valdymo sutartį UAB „Williams Lietuva“ per 1999-10-29 – 2002-12-31 laikotarpį bendrovei suteikė valdymo paslaugų už 140 853 tūkst. Lt plus PVM – 25 354 tūkst. Lt.

Bendrovės veiklos rezultato – nuostolio ir UAB „Williams Lietuva“ suteiktų valdymo paslaugų dinamika:

Iš diagramos matyti, kad 2000 – 2001 m. didėjant AB „Mažeikių nafta“ veiklos rezultatui – nuostoliui, atitinkamai didėjo ir UAB „Williams Lietuva“ valdymo paslaugų mokesčiai. 2002 m. sumažėjus bendrovės nuostoliui, sumažėjo ir valdymo mokesčiai.

Nuo 1999-10-29 iki 2002-12-31 valdymo paslaugas bendrovei dar teikė 9 juridiniai asmenys, iš viso už 38 445 tūkst. Lt be PVM, tarp jų – UAB „British and Baltic“ Vilnius, kuri suteikė valdymo paslaugų už 5 418 tūkst. Lt, „Williams International Company“ už 31 206 tūkst. Lt, „Yukos Oil Corporation“ už 1 792 tūkst. Lt ir kiti juridiniai asmenys už 28 tūkst. Lt.

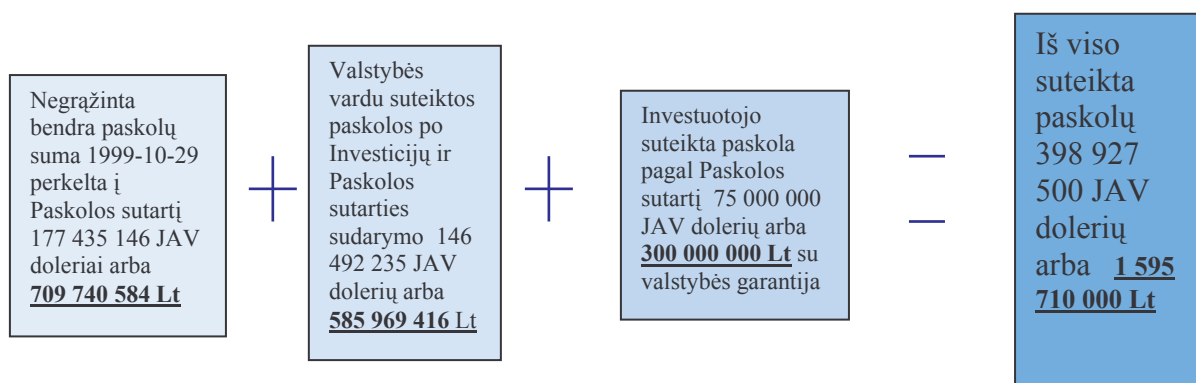
4. VALSTYBĖS VARDU IR SU VALSTYBĖS GARANTIJA GAUTŲ PASKOLŲ VERTINIMAS

Akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos rekonstrukcijos bei Būtingės naftos terminalo statybos projektui finansuoti ir bendrovės „Mažeikių nafta“ apyvartinėms lėšoms papildyti valstybės vardu imamų paskolų, iš valstybės lėšų teikiamų paskolų ir (ar) paskolų su valstybės garantija bendra suma (gautos paskolos, atėmus gražintas) neturėjo viršyti 650 mln. JAV dolerių (2 600 mln. Lt) (Lietuvos Respublikos 1999-10-05 įstatymas Nr.VIII-1347).

Pasirašytos Investicijų sutarties 2.6 paragrafe buvo numatyta, kad Investuotojas suteiks bendrovei subordinuotą (antraeilę) paskolą su valstybės garantija, o 2.7 paragrafe – kad Vyriausybė ir bendrovė konvertuos ir pakeis visas bendrovės iš Finansų ministerijos gautas paskolas bei papildomai suteiks bendrovei paskolas valstybės vardu. Vykdam šiuos įsipareigojimus, 1999-10-29 AB „Mažeikių nafta“ sudarė Paskolos sutartį su Investuotoju dėl 75 000 000 JAV dolerių

subordinuotos paskolos (Priedėlis 2.4.(n)) ir Paskolos sutartį su Vyriausybe dėl 323 927 500 JAV dolerių paskolos (Priedėlis 2.4.(i)), į kurią buvo konvertuota ir perkelta likusi neapmokėta 177 435 146 JAV dolerių (709 740 584 Lt) paskolų suma bei papildomai suteikta 146 492 235 JAV dolerių (585 969 416 Lt) paskolų.

Pasirašius Investicijų sutartį, akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ valstybės vardu ir su valstybės garantija buvo suteikta 221 492 354 JAV dolerių (885 969 416 Lt) paskolų, o įvertinus iki Investicijų sutarties pasirašymo valstybei negražintą bendrą 177 435 146 JAV dolerių (709 740 584 Lt) paskolų sumą, iš viso buvo suteikta 398 927 500 JAV dolerių (1 595 710 000 Lt) paskolų.

Lietuvos Respublikos 1999-10-05 įstatymu Nr. VIII-1347 nustatyta 650 mln. JAV dolerių (2 600 mln. Lt) skolinimosi suma neviršyta.

4.1. IKI INVESTICIJŲ SUTARTIES SUDARYMO GAUTOS PASKOLOS IR JŲ PANAUDOJIMAS

Paskolų gavimas

Pagal Investicijų sutartį, 1999-10-29 sudarytą tarp „Williams International Company“, AB „Mažeikių nafta“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės, visos iki 1999-10-29 akcinėms bendrovėms „Mažeikių nafta“ ir „Būtingės terminalas“ suteiktos ir negražintos valstybės vardu gautos paskolos buvo konvertuotos į vieną paskolą, kurios bendra suma sudarė 177 435 146 JAV dolerius (709 740 584 Lt):

Paskolos pasirašymo data	Gražintina paskolos suma 1999-10-29	
	JAV doleriais	Lt
1995-07-31	5 310 000	21 240 000
1996-04-29	10 000 000	40 000 000
1998-09-10	60 000 000	240 000 000
1999-04-23	75 000 000	300 000 000
1999-09-24	23 200 000	92 800 000
1999-10-05	3 925 146	15 700 504
IŠ VISO	177 435 146	709 740 584

Paskolų panaudojimas:

Visos paskolos, kurių konvertuota suma sudarė 177 435 146 JAV dolerius (709 740 584 Lt) iki 1999-10-29 buvo panaudotos taip:

- 108 521 699 JAV doleriai (434 086 796 Lt) investicijoms, iš jų – 101 000 000 JAV dolerių (404 000 000 Lt) Būtingės naftos terminalo statybai;
- 68 913 447 JAV doleriai (275 653 788 Lt) apyvartinėms lėšoms, iš jų – 67 766 183 JAV doleriai (271 064 732 Lt) žaliavų įsigijimui; 1 147 264 JAV doleriai (4 589 056 Lt) palūkanų mokėjimui.

Bendros paskolos paskirstymas pagal jos panaudojimo paskirtį:

4.2. PO INVESTICIJŲ SUTARTIES PASIRAŠYMO VALSTYBĖS VARDU GAUTOS PASKOLOS IR JŲ PANAUDOJIMAS

Paskolų gavimas:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė pagal Investicijų sutarties sąlygas įsipareigojo suteikti bendrovei valstybės vardu papildomą paskolą apyvartinio kapitalo trūkumui dengti, kurios dydis buvo apskaičiuotas pagal formulę, nurodytą minėtoje sutartyje.

Vyriausybė, vykdydama Investicijų ir Paskolos sutartis, 7 metams už 10% metinių palūkanų suteikė AB „Mažeikių nafta“ iš valstybės vardu gaunamų paskolų lėšų 146 492 235 JAV dolerių (585 969 416 Lt) paskolas, iš jų:

- 1999-10-29 suteikė 75 000 000 JAV dolerių (300 000 000 Lt) paskolą bendrovės apyvartinėms lėšoms papildyti, iš kurių 35 000 000 JAV dolerių (140 000 000 Lt) suma turėjo būti įtraukta į Rezervinę sąskaitą pagal Investicijų sutarties 2.7 paragrafą ir Paskolos sutarties 2.2 paragrafą (LRV 1999-10-27 nutarimas Nr. 1200);
- 1999-12-31 suteikė 50 000 000 JAV dolerių (200 000 000 Lt) paskolą bendrovės apyvartinėms lėšoms papildyti bei investicijoms į ilgalaikį turtą finansuoti (LRV 1999-12-15 nutarimas Nr. 1404);

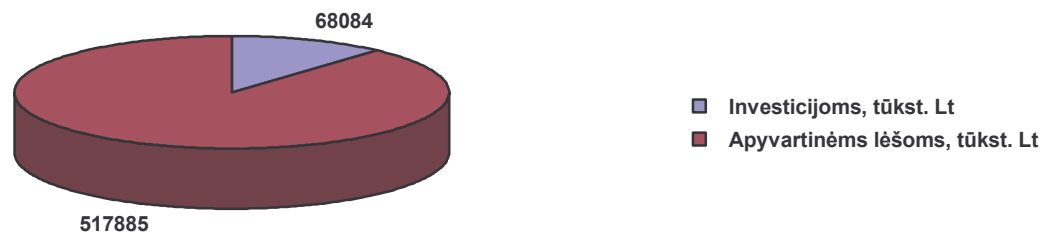
- 2000-02-29 suteikė 21 492 354 JAV dolerių (85 969 416 Lt) paskolą iš lėšų, gautų pardavus išleistas euroobligacijas, bendrovės apyvartinėms lėšoms papildyti bei investicijoms į ilgalaikį turtą finansuoti (LRV 2000-02-28 nutarimas Nr. 227).

Paskolų panaudojimas:

Valstybės vardu suteikta 146 492 354 JAV dolerių (585 969 416 Lt) paskola panaudota taip:

- 17 020 993,81 JAV dolerių (68 083 975,25 Lt) suma investicijoms;
- 129 471 360,20 JAV dolerių (517 885 440,80 Lt) suma apyvartinėms lėšoms, iš jų – 86 045 714,25 JAV doleriai (344 182 857 Lt) žaliavų įsigijimui; 8 291 645,94 JAV doleriai (33 166 583,76 Lt) paskolų grąžinimui, palūkanų mokėjimui; 134 000,00 JAV dolerių (536 000,00 Lt) išankstiniam mokėjimui už rinkos ir technines studijas (Purvin & Gertz Inc.); 35 000 000 JAV dolerių (140 000 000 Lt) rezervo fondo suformavimui.

Bendros paskolos paskirstymas pagal jos panaudojimo paskirtį:

Vykdamas Investicijų sutarties 2.7 paragrafo ir Paskolos sutarties 2.2 paragrafo nuostatas, iš valstybės vardu gautos 75 000 000 JAV dolerių (300 000 000 Lt) paskolos apyvartinėms lėšoms papildyti, AB „Mažeikių nafta“ 35 000 000 JAV dolerių (140 000 000 Lt) sumą įtraukė į Rezervų sąskaitą. Investicijų sutarties 11.18 (c) paragrafe buvo numatyta, kad visos palūkanos, gautos iš Rezervų sąskaitoje esančių lėšų, liks toje sąskaitoje, išskyrus mokėjimus, išimtus dėl žalios naftos tiekimo pertraukimo. Įvykus žalios naftos pertraukimui, jei bendrovė negaus pakankamai pajamų iš veiklos tokio laikotarpio metu, lėšos iš rezervinės sąskaitos bus naudojamos ir išimamos, siekiant, kad bendrovė turėtų pakankamai pajamų. Žalios naftos tiekimo pertraukimas atsiranda tuo atveju, kai bendrovė yra nepajėgi gauti žalios naftos iš Rusijos arba buvusios Sovietų Sąjungos šalių komerciškai priimtomis sąlygomis, įskaitant neribotą sustabdymą arba žymų žalios naftos tiekimo iš Rusijos arba buvusios Sovietų Sąjungos šaltinių sumažėjimą dėl bet kokių priežasčių, kurių bendrovė negali racionaliai kontroliuoti.

Reikia pažymėti, kad Investicijų sutarties sąlygos dėl lėšų iš rezervinės sąskaitos naudojimo esant žalios naftos tiekimo pertraukimams leido kompanijai „Williams International Company“, laisvai disponuoti šiuo lėšų šaltiniu, nesvarbu, ar bendrovės administracija ir pats strateginis

investuotojas panaudojo visas galimybes, derantis su naftos tiekėjais, kad būtų išvengta žalios naftos tiekimo pertraukimų.

AB „Mažeikių nafta“ 2000-06-13 raštu Nr.5524 informavo Ūkio ministeriją, kad, vadovaujantis Investicijų sutarties 11.18 paragrafu, paskaičiuota bendra audituota žalios naftos tiekimo pertraukimo suma per 1999-11-10 – 2000-03-01 laikotarpį sudarė 229 492 tūkst. litų (57 373 tūkst. JAV dolerių).

Kadangi paskaičiuota bendra žalios naftos tiekimo pertraukimo metu patirtų išlaidų suma viršijo rezervinę 35 mln. JAV dolerių (140 mln. Lt) sumą, AB „Mažeikių nafta“ 2000 m. gegužės 31 dieną sumažino įsiskolinimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei 35 mln. JAV dolerių (140 mln. Lt), kaip numatyta Investicijų sutarties 11.18 (e) paragrafe.

Sumokėtos palūkanos ir delspinigiai:

Bendrovei suteiktos 323 927 500 JAV dolerių paskolos gražinimo terminas – 2006 m. lapkričio mėn., tačiau Finansų ministerijos teigimu yra numatyta galimybė pratęsti paskolos gražinimą iki 2012 metų. Bendrovei dirbant nuostolingai ir 2000 m. išnaudojus suformuotą 35 mln. JAV dol. (140 mln. Lt) rezervą sumažinti įsiskolinimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei, likusi gražinama paskolos dalis – 288 927 500 JAV dolerių. Bendrovė už gautą paskolą per 1999 – 2002 m. laikotarpį priskaičiavo 91 308 343,06 JAV dol. (354 925 891,71 Lt) palūkanų, Finansų ministerijai per minėtą laikotarpį sumokėjo 91 409 281,38 JAV dol. (352 923 488,86 Lt) palūkanų ir 21 723,07 JAV dol. (86 892,28 Lt) delspinigių, kurie priskaičiuoti už laiku nesumokėtas palūkanas dėl banko kaltės.

Bendrovė atliko tokius palūkanų mokėjimus:

- 1999 m. – 3 805 115,06 JAV dol. (15 220 460,20 Lt);
- 2000 m. – 28 855 574,66 JAV dol. (115 422 298,72 Lt);
- 2001 m. – 24 420 045,31 JAV dol. (97 680 181,24 Lt, iš jų 86 892,28 Lt delspinigiai);
- 2002 m. – 34 350 269,44 JAV dol. (106 820 921 Lt). Šioje sumoje, kaip sumokėtos palūkanos už 2001 m. spalio ir lapkričio mėnesius, įskaityti 5 056 231,25 JAV dol. pagal 2002-06-18 Atsiskaitymo sutartį.

4.3. PO INVESTICIJŲ SUTARTIES PASIRAŠYMO SU VALSTYBĖS GARANTIJA GAUTOS PASKOLOS IR JŲ PANAUDOJIMAS

Paskolų gavimas:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino kreditoriumi, t.y. suteikė valstybės garantijas „Williams International Company“, teikiančiai AB „Mažeikių nafta“ 7 metams 75 000 000 JAV

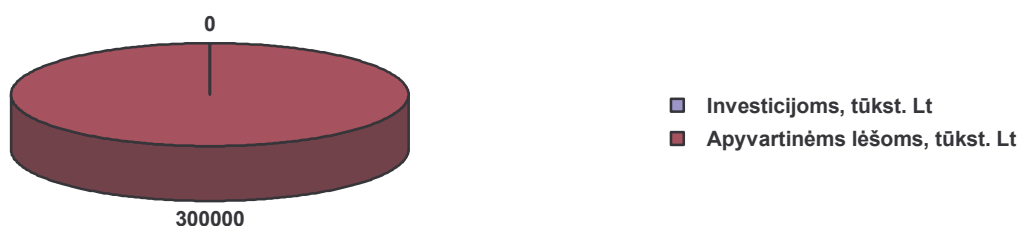
dolerių (300 000 000 Lt) subordinuotą paskolą (už 10% metinę palūkanų normą) bendrovės apyvartinėms lėšoms papildyti (LRV 1999-10-27 nutarimas Nr.1198). Investuotojas – „Williams International Company“ – 75 000 000 JAV dolerių (300 000 000 Lt) paskolą su valstybės garantija suteikė bendrovei 1999-10-29.

Paskolų panaudojimas:

Investuotojo – „Williams International Company“ – suteikta paskola 75 000 000 JAV dolerių (300 000 000 Lt), iki 1999-11-30 buvo panaudota taip:

- 60 250 702,10 JAV doleriai (241 002 808,40 Lt) žaliavų įsigijimui;
- 4 513 432,78 JAV doleriai (18 053 731,12 Lt) paskolų gražinimui, palūkanų mokėjimui;
- 10 000 000,00 JAV dolerių (40 000 000,00 Lt) pretenzijos dėl Būtingės terminalo tenkinimui (Preussag Wasser & Rohrtechnik GmbH);
- 235 865,12 JAV dolerių (943 460,48 Lt) paskolos gavimo organizaciniam mokesčiui (Finansų ministerija).

Paskolos paskirstymas pagal jos panaudojimo paskirtį:

Sumokėtos palūkanos ir delspinigiai:

Gautos iš „Williams International Company“ 75 mln. JAV dol. paskolos, kuri 2002 m. buvo perleista Nyderlandų ribotos atsakomybės bendrovei „Yukos Finance B.V.“, gražinimo terminas – 2006-10-29. Bendrovė per 1999-2002 m. laikotarpį priskaičiavo 24 104 166,67 JAV dol. (93 741 043,75 Lt) palūkanų, sumokėjo – 24 145 833,33 JAV dol. (93 857 181,23 Lt).

Rusijos Federacijos atviroji akcinė bendrovė „Yukos Oil Corporation“ pagal 2002-06-11 pasirašytą paskolos sutartį suteikė AB „Mažeikių nafta“ ilgalaikę (iki 11 metų) 75 mln. JAV dolerių paskolą už 10% metinių palūkanų normą, skirtą įgyvendinti investicijų programai (Valstybės garantija šiai paskolai suteikta 2002-06-13 Vyriausybės nutarimu Nr.888). Iki 2002-12-31 už gautą paskolą buvo priskaičiuota 4 104 166,67 JAV dol. (14 263 204,17 Lt) palūkanų, sumokėta – 4 083 333,33 JAV dol. (14 227 006, 25 Lt).

Po Investicijų sutarties pasirašymo AB „Mažeikių nafta“ už valstybės vardu ir su valstybės garantija gautas paskolas per 1999-10-29 – 2002-12-31 laikotarpį sumokėjo 119 638 448,04 JAV dolerio (461 007 676,34 Lt) palūkanų ir 21 723,07 JAV dolerio (86 892,28 Lt) delspinigių.

4.4. PASKOLŲ PANAUDOJIMAS INVESTICIJOMS

Vyriausybė, suteikdama paskolas bendrovei, nenurodė konkrečių sumų, kurias bendrovė galės panaudoti apyvartinėms lėšoms, o kurias – investicijoms į ilgalaikį turtą finansuoti. Investicijų sutarties 2.7 paragrafe nurodyta, kad bendrovei valstybės vardu ir su valstybės garantija suteiktų paskolų paskirtis – padengti dvigubo apyvartinio kapitalo trūkumą. Paskolos sutarties tarp Vyriausybės ir bendrovės bei Paskolos sutarties tarp Investuotojo ir bendrovės preambulėje nurodyta, kad paskolos bus suteiktos, siekiant gauti apyvartinį kapitalą bendrovės dabartinei veiklai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pasirašydama Investicijų ir Paskolos sutartis bei suteikdama paskolas pagal 1999-12-15 nutarimą Nr.1404 ir 2000-02-28 nutarimą Nr.227, nenumatė, kokią paskolų dalį AB „Mažeikių nafta“ turėtų panaudoti investicijoms.

Sudarytos Paskolos sutarties tarp AB „Mažeikių nafta“ ir Vyriausybės 2.3 paragrafe bei Paskolos sutarties tarp bendrovės ir „Williams International Company“ 2.2 paragrafe numatyta, kad paskolos suma pervedama paskolos gavėjo – AB „Mažeikių nafta“ – vardu į sąskaitą Nr.8370877, kurią bendrovė turi Citibank N.A. banko Londono skyriuje arba į kitą, paskolos gavėjo raštu finansuojančiai šaliai nurodytą sąskaitą. AB „Mažeikių nafta“ kitos sąskaitos finansuojančioms šalims nenurodė.

Teisės aktais nustatyto reikalavimo, kad paskolos būtų laikomos atskiroje sąskaitoje nėra, tačiau tam, kad būtų užtikrinta valstybės vardu ir su valstybės garantija suteiktų paskolų panaudojimo kontrolė, Vyriausybė, sudarydama Paskolos sutartis, galėjo numatyti, kad paskolos būtų pervestos į atskirą bendrovės paskolos sąskaitą.

Sąskaita Nr.8370877, esanti Citibank N.A. banko Londono skyriuje, yra AB „Mažeikių nafta“ valiutinė atsiskaitomoji sąskaita, kurioje apskaitomos ir bendrovės apyvartinės lėšos ir banko paskolos.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija į AB „Mažeikių nafta“ sąskaitą Nr.8370877 per 1999-10-29 – 2000-02-29 laikotarpį valstybės vardu ir su valstybės garantija pervedė 221 492 354 JAV dolerių (885 969 416 Lt) paskolų.

Po Investicijų sutarties pasirašymo AB „Mažeikių nafta“ valstybės vardu ir su valstybės garantija gautas 221 492 354 (146 492 354+75 000 000) JAV dolerių (885 969 416 Lt) paskolas panaudojo taip: 204 471 360,19 JAV dolerio (817 885 440,76 Lt) arba 92% – apyvartinėms lėšoms ir 17 020 993,81 JAV dolerio (68 083 975,25 Lt) arba 8% – investicijoms.

Tai rodo, kad investicijoms į ilgalaikį turtą (bendrovės techniniam modernizavimui ir naujų technologijų diegimui) panaudota tik nežymi Lietuvos Respublikos Vyriausybės valstybės vardu ir su valstybės garantija suteiktų paskolų dalis. Pagrindinė bendrovei suteiktų ilgalaikių paskolų dalis buvo skirta jos trumpalaikiams išsipareigojimams padengti.

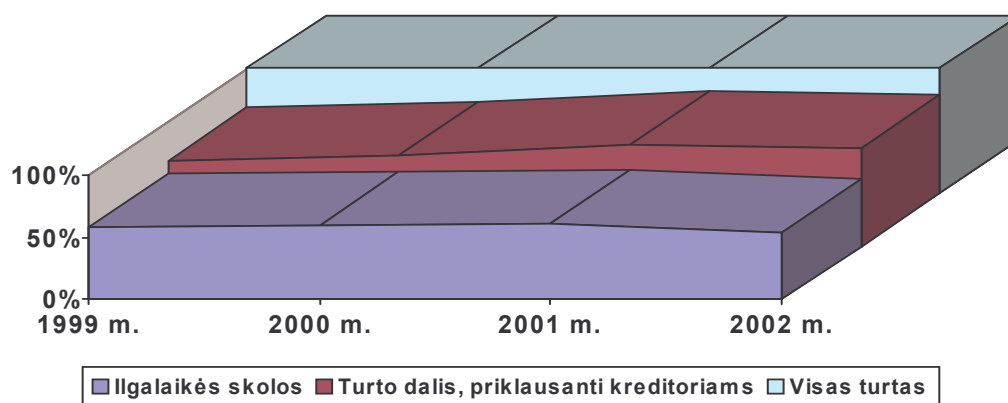
4.5. AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ VALSTYBĖS VARDU IR SU VALSTYBĖS GARANTIJA SUTEIKTŲ PASKOLŲ GRAŽINIMO GALIMYBIŲ VERTINIMAS

AB „Mažeikių nafta“ valstybės vardu ir su valstybės garantija bendra paskolų suma 2002-12-31 buvo 1 629 585 506 Lt, įskaitant tai, kad ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis 35 641 190 Lt priskirta trumpalaikiams išsipareigojimams, ilgalaikiai išsipareigojimai sudaro 1 594 139 119 Lt.

Bendrovės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius išsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kurie dar vadinami finansinio stabilumo rodikliais.

Pagal AB „Mažeikių nafta“ 1999–2002 metinės finansinės atskaitomybės duomenis atlikti bendrojo skolos rodiklio, ilgalaikio išiskolinimo rodiklio ir skolos-nuosavybės koeficiento paskaičiavimai.

Bendrovės viso turto ir turto dalies, priklausančios kreditoriams, dinamika pateikta diagramoje:

AB „Mažeikių nafta“ bendrasis skolos rodiklis (visų įsipareigojimų ir viso turto santykis), kuris 1999 m. buvo 68,62%, 2000 m. – 73,05%, 2001 m. – 81,15%, 2002 m. – 78,28%, parodo, kiek bendrovės turto priklausė kreditoriams. Per 1999–2001 m. laikotarpį augęs bendrasis skolos rodiklis atspindėjo labai aukšto rizikos laipsnio kapitalo struktūrą bei didėjančią bankroto riziką. Bendrasis skolos rodiklis, viršijantis 70% ribą, vertinamas nepatenkinamai ir bendrovės galimybės rasti tolesnius finansavimo šaltinius yra labai ribotos.

Ilgalaikio įsiskolinimo rodiklio (ilgalaikių įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykis) kitimo dinamika buvo tokia: 1999 m. – 1,92, 2000 m. – 2,30, 2001 m. – 3,38, 2002 m. – 2,55. Šis rodiklis vadinamas ir finansinės rizikos rodikliu. Kai ilgalaikio įsiskolinimo rodiklio dydis neviršija 0,5, laikoma, kad įmonėje yra pusiausvyra (finansinis svertas) tarp skolinto ir nuosavo kapitalo. Bendrovėje ilgalaikio įsiskolinimo rodiklio reikšmė per visą analizuojamą laikotarpį kelis kartus viršijo optimalią ribą: vienam nuosavo kapitalo litui teko atitinkamai 1,92 iki 3,38 Lt ilgalaikių skolų.

Skolos-nuosavybės koeficientas (visų įsipareigojimų ir savininkų nuosavybės santykis) parodo, kiek vienam nuosavybės litui tenka skolintų lėšų. Bendrovės įsipareigojimai žymiai viršija savininkų nuosavybę, o paskaičiuotas jų santykis parodė, kad vienam nuosavybės litui 1999 m. teko 2,23 lito, 2000 m. – 2,78 lito, 2001 m. – 4,47 lito ir 2002 m. – 3,72 lito skolintų lėšų. Bendrovės būklė, kai skolos-nuosavybės koeficientas viršija 1-ą, rodo, kad bendrovei gali būti sudėtinga padengti savo palūkanų ir skolų grąžinimo mokėjimus bei gauti pakankamai lėšų tolesniam finansavimui.

Kadangi pagrindinis įmonės kreditorius yra Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pasirašiusi su bendrove valstybės vardu ir su valstybės garantija suteiktų paskolų sutartis, yra tikimybė, kad įmonės bankroto atveju, bendrovei suteiktas paskolas reikės grąžinti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto.

4.6. AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ FINANSAVIMO PLANAS IR JO ĮGYVENDINIMAS

Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimas buvo numatytas AB „Mažeikių nafta“ Verslo plane, kurį „Williams International Company“ ir bendrovė pasirašė 1999-10-29. Šį Verslo planą, kurį sudaro valdymo pagrindo, veiklos, finansavimo ir kapitalo panaudojimo biudžeto planai, bendrovės valdyba patvirtino 1999-10-30 įvykusiame posėdyje.

Finansavimo planas – tai bendrovės patarėjo finansų klausimais „Chase Manhattan plc“ (toliau – „Chase“) 1999-10-18 parengtas preliminarus AB „Mažeikių nafta“ finansavimo planas (6.1 Priedėlis prie Investicijų sutarties). „Chase“ vaidmuo – padėti bendrovei gauti finansavimą, kad ji galėtų užbaigti vamzdyno/terminalo statybą ir naftos perdirbimo gamyklos modernizacijos

projektą (toliau – Projektas) po to, kai „Williams International Company“ investuos į bendrovę (ne vėliau kaip iki 1999 m. spalio pabaigos) ir įsigis 33% akcinio kapitalo, bei pagal valdymo sutartį taps operatoriumi.

Remdamasis prognozuojamų bendrovės šaltinių ir pinigų srautų analize, „Chase“ finansavimo plane rekomenduoja, kad „tikslinis kapitalas“, kurį bendrovė turi gauti iš išorinių šaltinių, būtų maždaug 570 mln. JAV dolerių. Tam, kad būtų išspręsta bendrovės finansinė situacija ir patenkinti Projekto finansavimo poreikiai, „Chase“ parengė trijų etapų programą.

I etapo įgyvendinimas

po to, kai „Williams International Company“ investuos į bendrovę ir bendrovė gaus 75 mln. JAV dolerių už parduotas akcijas, Vyriausybė suteiks ilgalaikę subordinuotą 75 mln. JAV dolerių paskolą apyvartinio kapitalo trūkumui padengti ir subordinuos esamas ilgalaikes Vyriausybės paskolas, kurios iš viso sudaro apie 179 mln. JAV dolerių (faktiškai sudarė 177,4 mln. JAV dolerių). I etape numatyta, kad Vyriausybė iki 1999-12-31 papildomai suteiks bendrovei 50 mln. JAV dolerių ilgalaikę subordinuotą paskolą.

II etapo įgyvendinimas

po to, kai „Williams International Company“ investuos į bendrovę, per 3–4 mėnesių laikotarpį „Chase“ susitars dėl 150 mln. JAV dolerių trumpalaikės paskolos bendrovei. Šią paskolą sindikuos keletas komercinių bankų, tarp jų ir „Chase“, ir tikimasi, kad nereikės jokių papildomų finansinių Vyriausybės garantijų. Šios lėšos bus skirtos bendram apyvartiniam kapitalui ir Projekto pirmųjų metų kapitalo išlaidoms.

III etapo įgyvendinimas

po to, kai „Williams International Company“ investuos į bendrovę, per 12 mėn. „Chase“ padės bendrovei gauti 525 mln. JAV dolerių ilgalaikę paskolą, kuri bus naudojama gražinti trumpalaikę paskolą ir Projekto kapitalo išlaidoms, bei bus nupirkta bendrovės akcinio kapitalo už 45 mln. JAV dolerių. Be to, iki 2000-03-31 Vyriausybė papildomai paskolins bendrovei 49 mln. JAV dolerių kaip ilgalaikę subordinuotą paskolą. Šio etapo pabaigoje, o tai planuojama 2000 m. lapkričio mėn., bus pakankamai lėšų, kad būtų galima užbaigti Projektą ir numatytą bendrovės kapitalo struktūrą.

Pagal „Chase“ paruoštą finansavimo planą buvo numatyta, kad Vyriausybė valstybės vardu suteiks AB „Mažeikių nafta“ 174 mln. JAV dolerių paskolų. Vykdydama Paskolų ir Investicijų sutartis, Vyriausybė valstybės vardu suteikė bendrovei 146,5 mln. JAV dolerių paskolų bei valstybės garantiją 75 mln. JAV dolerių Investuotojo suteiktai paskolai. Iš viso valstybės vardu ir su valstybės garantija AB „Mažeikių nafta“ buvo suteikta 221,5 mln. JAV dolerių paskolų.

Tam, kad būtų pasiekti Verslo plane išdėstyti tikslai, bendrovė pagal finansavimo planą iš išorinių šaltinių turėjo gauti maždaug 570 mln. JAV dolerių ilgalaikį finansavimą, tačiau šis finansavimas nebuvo gautas. AB „Mažeikių nafta“ generalinis direktorius James E. Sheel 2001-05-17 pateiktame paaiškinime Lietuvos Respublikos Vyriausybei nurodė, kad „išorinis 570

mln. JAV dolerių finansavimas nebuvo gautas dėl dviejų priežasčių, pirma, po bendrovės privatizavimo ekspertai įvertino techninę įrenginių būklę ir nustatė, kad ji yra geresnė, todėl investicijų poreikis sumažėjo, ir antra, įprastiniai kreditoriai reikalavo stabilaus, normalia kaina naftos tiekimo bei pozityvaus bendradarbiavimo tarp bendrovės savininkų, o bendrovė tik visai neseniai galėjo pademonstruoti stabilų normalios kainos naftos tiekimą“.

AB „Mažeikių nafta“ finansavimo plane numatytas išorinis 570 mln. JAV dolerių finansavimas nebuvo gautas.

5. AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ FINANSINĖS BŪKLĖS BEI VEIKLOS REZULTATŲ VERTINIMAS

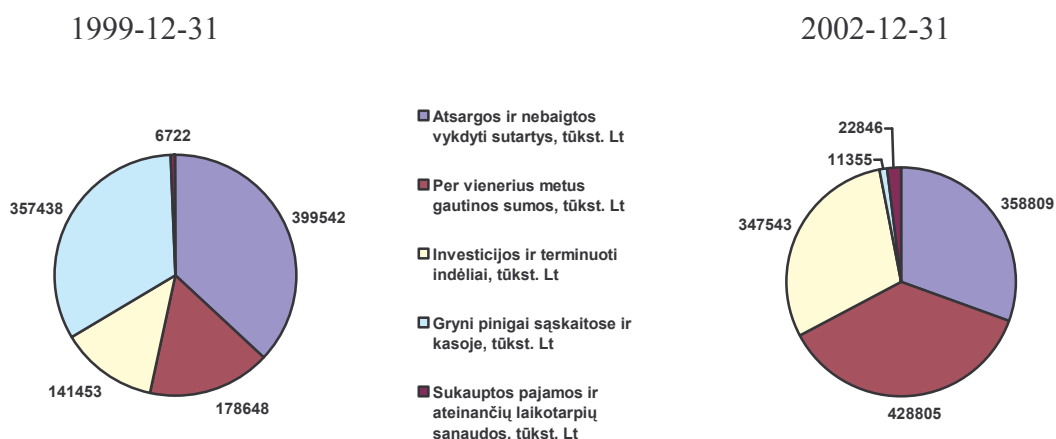
Atliekant AB „Mažeikių nafta“ finansinių rezultatų vertinimo auditą, vadovavomės veiklos tęstinumo principu, darydami prielaidą, kad įmonės veikla yra nenutrūkstama, pateiktos 1999–2002 metų finansinės atskaitomybės, sudarytos pagal Lietuvos apskaitos principus, yra tikslios ir teisingos, o gautos atskaitomybės kopijos atitinka originalus. Siekiant įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus bei supažindinti su AB „Mažeikių nafta“ apskaitos ir veiklos politika, mes pasirinkome duomenų (rodiklių) palyginamumo metodą. *Finansinę būklę apibūdina šie rodikliai: turtas, įsipareigojimai, nuosavybė. Veiklos rezultatus apibūdina pajamų ir sąnaudų elementai.*

Horizontalioji balanso analizė parodė, kad bendrovės bendra turto suma nuo 1999-12-31 iki 2002-12-31 sumažėjo 255 531,5 tūkst. Lt arba 8%, o iki 2001-12-31 turtas buvo sumažėjęs 13% :

TURTAS (TŪKST. LT)	1999-12-31	2000-12-31	2001-12-31	2002-12-31
Ilgalaikis turtas	2 137 964,1	2 088 199,8	2 008 578,5	1 796 876,3
Trumpalaikis turtas	1 077 080,8	864 335,2	776 605,9	1 146 512,5
Sukauptos pajamos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	6 721,8	4 524,9	16 772,3	22 846,5
Turtas iš viso:	3 221 766,7	2 957 059,9	2 801 956,7	2 966 235,3

Šiam turto sumažėjimui didžiausią įtaką padarė per 2002 metus 284 735,5 tūkst. Lt sumažėjusi ilgalaikio finansinio turto dalis dėl šio turto nurašymo bei jo įvertinimo tikrąja verte. Taip pat, 346 082,4 tūkst. Lt arba 97% sumažėjo trumpalaikio turto dalis – grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje, lyginant 1999-12-31 ir 2002-12-31 laikotarpius. Grynieji pinigai yra greito apyvartumo turtas, todėl toks žymus jo sumažėjimas didina atsiskaitymų, apyvartinių lėšų trūkumo riziką. Apskaičiuotas grynujų pinigų ir visų įsipareigojimų santykis (koeficientas), kuris parodo, kuri skolos dalis yra dengiama grynaisiais pinigais 2002-12-31 yra labai žemas – tik 0,005.

Pinigų srautai iš bendrovės pagrindinės veiklos, kuri yra pagrindinis finansavimo šaltinis, 2002 metais buvo neigiami – 203 920,6 tūkst. Lt.

Trumpalaikio turto dalis – Investicijos ir terminuoti indėliai – per minėtą laikotarpį padidėjo 146% arba 206 090,4 tūkst. Lt. Tam turėjo įtakos 2002 m. gauti iš OAO „Yukos Oil Corporation“ 199 301 tūkst. Lt, kurie gali būti naudojami tik Naftos perdirbimo gamyklos modernizavimui finansuoti, taip pat 1 931 tūkst. Lt akredityvas, išleistas „Nuovo Pignone“ Inc. įmonei, garantuojantis modernizacijos įrangos apmokėjimą. Taip pat, AB „Mažeikių nafta“ pasirašė depozito įkeitimo sutartį, pagal kurią įkeitė 25 000 tūkst. JAV dolerių depozitą.

Trumpalaikio turto dalis – Per vienerius metus gautinos sumos – padidėjo 140% arba 250 156,6 tūkst. Lt ir tam didžiausią įtaką turėjo kasmetinis pirkėjų išsiskolinimo augimas. Tai rodo, kad didėja debitorinis išsiskolinimas įmonei už pirkėjams parduotą produkciją bei užsakovams suteiktas paslaugas. Tokios AB „Mažeikių nafta“ turto kitimo tendencijos darė įtaką turto apyvartumo rodikliams:

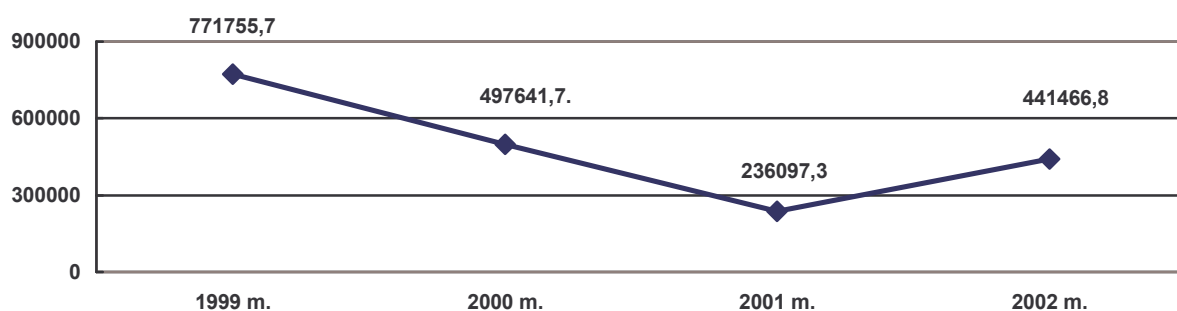
Rodikliai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	Pokyčiai(+/-), lyginant 2002 ir 1999 m.
Viso turto apyvartumas (kartais)	0,71	1,43	1,91	1,57	+0,86
Ilgalaikio turto apyvartumas (kartais)	1,07	2,02	2,66	2,60	+1,53
Trumpalaikio turto apyvartumas (kartais)	2,12	4,88	6,88	4,07	+1,95
Debitorinio išsiskolinimo apyvartumas (kart.)	12,78	22,02	21,98	10,89	-1,89
Investuoto kapitalo apyvartumas (kartais)	0,78	1,63	2,38	2,09	+1,31

Apskaičiuoti rodikliai parodė, kad įmonės turto apyvartumas kasmet augo, išskyrus 2002 metus, kuriais visi turto apyvartumo rodikliai sumažėjo, lyginant juos su 2001 metais. Geras turto apyvartumo rodiklis (daugiau kaip 1,6), pasiektas 2001 metais, rodo, kiek kiekvienam turto (investuoto kapitalo) litui tenka pajamų iš pardavimų ir, kad AB „Mažeikių nafta“ efektyviai panaudoja turimą turtą realizacijos procesui garantuoti. Tam įtakos turi ir įmonės veiklos specifika. Tokių šių rodiklių kitimą nulėmė ilgalaikio turto vertės mažėjimas ir pardavimų vertės padidėjimas.

Tačiau 2002 metais stipriai sumažėjo debitorinio išskolinimo apyvartumo rodiklis, tai yra įmonė 2002 metais 2 kartus rečiau surinko savas lėšas, reikalingas atsiskaitymams, negu 2001 metais. Pažymime, kad debitorinio išskolinimo apyvartumas dienomis 2002 metais buvo 33 dienos ir tai yra normalus išskolinimo terminas.

Trumpalaikio turto ir trumpalaikių išipareigojimų skirtumas parodo įmonės mokumą (grynąjį apyvartinį kapitalą). Nuo apyvartinio kapitalo priklauso įmonės galimybės plėsti gamybą bei vykdyti savo išipareigojimus.

Apyvartinio kapitalo dinamika per 1999–2002 metus (tūkst. Lt)

Mažėjantis apyvartinis kapitalas per 1999–2001 metus parodė, kad mažėjo bendrovės turtas apmokėjus išipareigojimus, o tai mažino finansinį bendrovės saugumą. Apyvartinio kapitalo padidėjimas 2002 m. buvo susijęs su išskolinimo padidėjimu, o tai mažina bendrovės finansinę nepriklausomybę.

Bendrovės trumpalaikis turtas finansinėje atskaitomybėje įkainojamas jo išigijimo arba gamybos savikaina. Pardavimų savikainos rodiklis atspindi išlaidų dalį, kuri buvo patirta per ataskaitinį laikotarpį produkcijai pagaminti ir paslaugoms suteikti. Mes palyginome, kokią dalį per 1999–2002 metų laikotarpį pardavimų savikainoje sudarė žaliavos vertė ir kokią parduotos produkcijos dalį sudarė produkcijos savikaina. Šie rodikliai apskaičiuoti pagal bendrovės pateiktus analitinius duomenis:

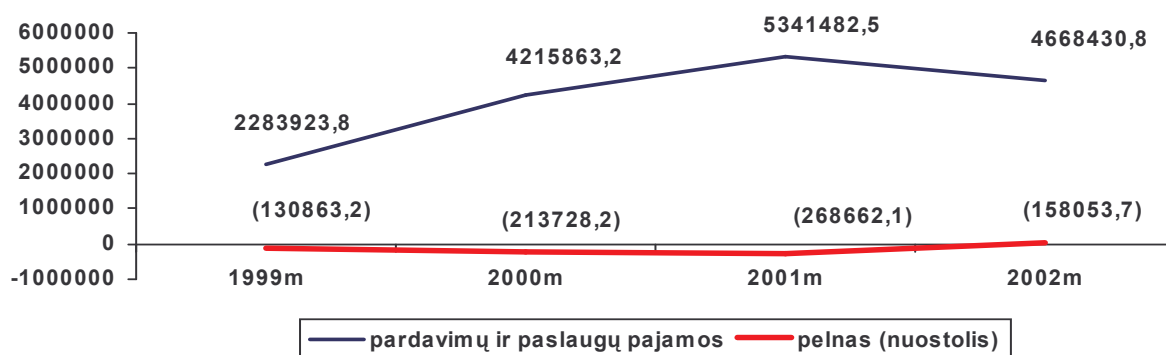
Rodikliai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	Pokyčiai, lyginant 2002 su 1999 m.	
					(+/-)	%
Naftos importo vidutinė kaina (Lt/t)	422,80	776,02	639,11	600,48	+177,68	42
Vidutinė pardavimų savikaina (Lt/t)	549,84	912,39	771,73	698,90	+149,06	27
Žaliavų dalis savikainoje (%)	76,9	85,1	82,8	85,9	+9,0	12
Vidutinė pardavimų kaina (Lt/t)	519,74	936,20	774,45	710,12	+190,38	37
Skirtumas tarp naftos pardavimo ir pirkimo kainų	96,94	160,18	135,34	109,64	+12,7	13
Savikainos dalis pardavimo kainoje (%)	105,8	97,5	99,6	98,4	-7,4	7

Parduotų prekių savikainos rodiklis (savikainos dalis pardavimo kainoje) atspindi bendrovės vadovybės bei valdymo tarnybų ūkininkavimo efektyvumą ir sugebėjimą kontroliuoti išlaidų formavimąsi. Rinkos šalių efektyvią veiklą nurodo šio rodiklio kitimo ribos nuo 50% iki

90%. AB „Mažeikių nafta“ parduotų prekių savikainos rodiklis – 105,8 1999 metais nulėmė nuostolingą bendrovės veiklą. Ir sekančiais metais minėtas rodiklis siekė nuo 97,5% iki 99,6%. Pagal buhalterinės apskaitos duomenis, parduotų prekių savikaina padidėjo nuo 90% 1999 metais iki 92% 2002 metais.

Vidutinė naftos įsigijimo kaina per minėtą laikotarpį išaugo 42%, pardavimo kaina – 37%, o produkcijos savikaina – 27%, žaliavų vertė kito 12–13% tolygiai tiek savikainos, tiek pardavimų lygiu. Šie rodikliai rodo, kad sąnaudos didėjo sparčiau, nei pajamos. Bendrovėje, didėjant pajamoms, didėjo ir veiklos rezultatas – nuostolis.

AB „Mažeikių nafta“ veiklos rezultatai 1999–2002 metais (tūkst. Lt)

Produkcijos savikainos ir kainų pasikeitimai turėjo įtakos bendrajam pardavimų pelningumui, kuris laikomas pagrindiniu pelningumo rodikliu. JAV ekonomistų teigimu, jeigu įmonės bendrasis pardavimų pelningumas sudaro mažiau kaip 20%, tokia įmonė turi sunkumų išsilaikyti rinkoje. Šį rodiklį mes paskaičiavome dviem būdais, kad galėtume tiksliau apibūdinti sąnaudų įtaką bendrajam pelningumui:

Bendrasis pardavimų pelningumas (%)	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.
1. Bendrojo pelno ir savikainos santykis	11,1	6,2	7,5	8,4
2. Bendrojo pelno ir pardavimų santykis	10,0	5,9	7,0	7,7

Pirmasis rodiklis atspindi bendrovės savikainos mažinimo politiką, antrasis rodiklis – kaip pelningumas siejamas su sąnaudų vienu pardavimų litui rodikliu. Šių rodiklių skirtumų dinamika (atitinkamais metais: 1,1 – 0,3 – 0,5 – 0,7) parodė, kad bendrąjį pardavimų pelningumo sumažėjimą veikė sąnaudų kitimas.

Sąnaudų rodikliai

(tūkst. Lt)

Rodikliai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	Pokyčiai, lyginant 2002 su 1999 m.	
					(+/-)	%
Pagrindinės veiklos sąnaudos	2055688,0	3968910,9	4969942,5	4307585,3	+2251897,3	109
Veiklos sąnaudos	284103,2	379462,8	459148,3	412746,9	+128643,7	45
Kitos veiklos sąnaudos	10479,0	8116,8	4063,2	1449,3	-9029,7	86
Finansin. investicinės veiklos	160147,1	203608,5	206874,8	324809,3	+164662,2	103
Netekimai	7447,7	41413,3	21377,6	317952,7	+310505,0	4169
Iš viso:	2517865,0	4601512,3	5661406,4	5364543,5	+2846678,5	113
Veiklos sąnaudos vienam pardavimų litui (%)	12,4	9,0	8,6	8,8	-3,6	29

Didžiausią įtaką sąnaudoms turėjo Netekimų (ypatingųjų praradimų) sumų žymus padidėjimas. Taip atsitiko todėl, kad dalis naujos akcijų emisijos pasirašymo kainos 1999 metais buvo sumokėta „Williams International Company“, išleidžiant 75 000 tūkst. Lt vertės garantuotą vekselį, už kurį nemokamos palūkanos ir kuris turėjo būti apmokėtas bendrovei „Mažeikių nafta“ 2002 metais. Tačiau pagal Investicijų sutartį, pasibaigus 2001 metams, „Williams International Company“ turėjo būti kompensuotas skirtumas tarp faktinių sukauptų bendrovės pajamų prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją (EBITDA arba PPPMNA) ir 421486 tūkst. JAV dolerių sumos, kurią numatė Investicijų sutartis (EBITDA arba PPPMNA trūkumas), bet ne daugiau, kaip 75 000 tūkst. JAV dolerių. Kadangi EBITDA kompensacija buvo lygi akcininko vekselio sumai, visa vekselio suma 273 990 tūkst. Lt buvo nurašyta į netekimus.

Apskaičiuotas veiklos (administracijos) sąnaudų rodiklis atskirais laikotarpiais parodė, kad AB „Mažeikių nafta“ veiklos (administracinių) išlaidų dalis realizaciniame procese mažėja. Šis rodiklis vertinamas teigiamai, kadangi minėtos išlaidos nesudaro 15% pardavimų vertės.

6. 1999-10-29 VERSLO PLANE NUMATYTŲ VEIKLOS REZULTATŲ FAKTINIO ĮVYKDYMO ANALIZĖ

Verslo planą, kuris apima 1999–2004 metų laikotarpį, „Williams International Company“ ir AB „Mažeikių nafta“ pasirašė 1999-10-29, o bendrovės valdyba jį patvirtino 1999-10-30.

Verslo plane numatyta, kad:

- gamykla bus transformuota į pasaulinio lygio, pasaulinės klasės gamyklą;
- bendrovė įvykdys veiklos planą;
- iki 2003 m. gamykloje žalios naftos perdirbimo apimtys išaugs iki 16 mln. tonų per metus;
- bus pilnai panaudojami žaliavos vamzdyno pajėgumai;
- Būtingė dirbs visu pajėgumu;

- bus įgyvendinta apie 700 mln. JAV dolerių kapitalo programa;
- iki 2004 m. bendros pajamos išaugs iki 2,3 mlrd. JAV dolerių;
- iki 2004 m. pajamos prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją (EBITDA) išaugs iki 350 mln. JAV dolerių.

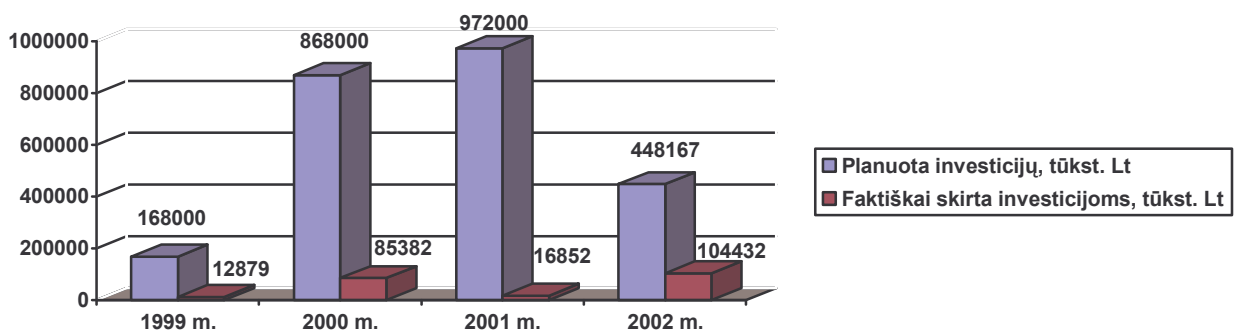
Šiame verslo plane, apimančiame optimistinę veiklos strategiją, nebuvo numatytas galutinis bendrovės veiklos rezultatas – pelnas (nuostolis).

Toliau lentelėje pateikiame 1999-10-29 bendrovės veiklos plane numatytų ir faktiškai 1999–2002 m. pasiektų rezultatų (pagal analitinius paskaičiavimus) palyginimus :

		Apimtys (gamykla perdirba žalios naftos), tūkst. tonų	Pajamos, tūkst. Lt	Veiklos sąnaudos, tūkst. Lt	Kapitalo išlaidos, tūkst. Lt	Gamyklos produkcija, tūkst. t
1999 m. 10-12 mėn.	Planas	1 250			168 000	
	Faktas	677,6			12 879,3	
	<i>Skirtumas</i> <i>Įvykdymas</i>	- 572,4 54,21%			- 155 120,7 7,67%	
2000 m.	Planas	6 000	3 685 500	647 236	868 000	5 462
	Faktas	4 897,2	4 133 004	500 622,4	85 382,2	4 446,5
	<i>Skirtumas</i> <i>Įvykdymas</i>	- 1102,8 81,62%	+ 447 504 112,14%	- 146 613,6 77,35%	- 782 617,8 9,84%	- 1 015,5 81,41%
2001 m.	Planas	6 858	4 103 840	727 092	972 000	6 255
	Faktas	6 790	5 154 821	545 542,8	16 851,9	6 206,7
	<i>Skirtumas</i> <i>Įvykdymas</i>	- 68 99%	+ 1 050 981 125,61%	- 181 549,2 75,03%	- 955 148,1 1,73%	- 48,3 99,23%
2002 m.	Planas	12 000	6 109 901	780 710,6	448 167	11 112
	Faktas	6 571,1	4 503 885,7	539 160,5	104 432	6 026,8
	<i>Skirtumas</i> <i>Įvykdymas</i>	- 5 428,9 54,76%	- 1 606 015,3 73,71%	- 241 550,1 69,06%	- 343 735 23,3%	- 5 085,2 54,24%

Šioje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad gamykla 1999–2002 m. nepasiekė planuotų perdirbtos žalios naftos apimčių, t.y. 1999 m. 11–12 mėn. perdirbo 54,21%, 2000 m. – 81,62%, 2001 m. 99% ir 2002 m. – 54,76% planuotų perdirbti žalios naftos kiekių.

Taip pat nebuvo įvykdyti ir kapitalo išlaidų (investicijų arba modernizacijos) planai. Per 1999–2002 m. investicijoms buvo numatyta panaudoti 618 mln. JAV dolerių arba 2 456 167 tūkst. Lt. Faktiškai panaudota 8,94% arba 219 545 tūkst. Lt, o tai yra 2 236 622 tūkst. Lt arba 91,06% mažiau negu numatyta verslo plane.

2000–2002 m. nebuvo įvykdyti ir numatytos pagaminti produkcijos planai. Per šiuos metus gamykla turėjo pagaminti 22 829 tūkst. t produkcijos, faktiškai pagaminta 16 680 tūkst. t arba 26,93% mažiau nei planuota.

Tačiau bendrovė įvykdė veiklos sąnaudų mažinimo bei pajamų augimo planus, išskyrus 2002 metų pajamų vykdymo planą, kuris įvykdytas 73,71%.

Bendrovė per 1999–2002 metus importavo 21 403 620 tonų naftos, vidutiniškai mokant 614,08 Lt už toną, iš to skaičiaus:

1999 m.		2000 m.		2001 m.		2002 m.	
Vidutinė kaina, Lt	Importuojamos naftos kiekis neto, t	Vidutinė kaina, Lt	Importuojamos naftos kiekis neto, t	Vidutinė kaina, Lt	Importuojamos naftos kiekis neto, t	Vidutinė kaina, Lt	Importuojamos naftos kiekis neto, t
422,80	4 345 650	776,02	4 659 901	639,11	6 345 617	600,48	6 052 452

Naftos importas 2002 m., lyginant su 1999 m., išaugo 39,3%.

1999–2002 m. iš visos importuotos naftos 98,06% sudarė nafta iš Rusijos, 1,86% iš Didžiosios Britanijos ir 0,08% – iš Kazachstano.

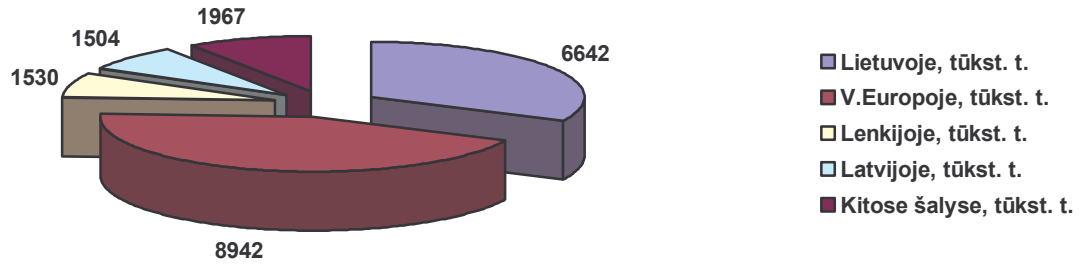
Bendrovėje 1999 m. įrenginių pajėgumai buvo panaudojami 44,89%, nors iki 2002 m. jie padidėjo 52,11%, vis tiek buvo gana žemi – 68,28%. Labiausiai išaugo žibalo hidrovalymo, dujų frakcionavimo, sieros gamybos, katalizacijos krekingo ir vandenilio gamybos pajėgumai, atitinkamai 113,59%, 105,81%, 69,93%, 60,11% ir 49,22%.

Toliau lentelėje pateikiame naftos produktų pardavimų dinamiką 1999–2002 metais:

Naftos produktų pardavimai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.
Kiekis, tūkst. t	3 995	4 233	6 334	6 015
Pajamos, tūkst. Lt	2 076 632	3 962 851	4 905 552	4 271 535
Vidutinė kaina, Lt/t	519,74	936,20	774,45	710,12
Tame tarpe pardavimai, tūkst. t:				
Lietuvoje	1 711	1 488	1 788	1 655
V.Europa	1 397	1 676	3 082	2 779
Lenkija	267	362	518	383
Latvija	260	269	393	582

Iš viso 1999–2002 m. bendrovė naftos produktų pardavė 20 577 tūkst. tonų ir gavo 15 216 570 tūkst. Lt pajamų. Ši laikotarpį vidutinė parduodamų naftos produktų kaina buvo 735,13 Lt/t.

90,44% arba 18 610 tūkst. tonų visos minėtą laikotarpį parduotos produkcijos buvo parduota Lietuvoje, V. Europoje, Lenkijoje ir Latvijoje.

Bendrovė per 1999–2002 metus eksportavo jūra 8 928,8 tūkst. tonų produkcijos, iš to skaičiaus:

1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.
1392,3	1674,9	3082,3	2779,2

Eksportas jūra 2002 m., lyginant su 1999 m., išaugo 99,61%.

Iš visos 1999–2002 m. eksportuotos jūra produkcijos gazolis/dyzelinas sudarė 37,82%, benzinas – 25,62%, mazutas – 19,93%.

7. AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ SUMOKĖTŲ MOKESČIŲ Į VALSTYBĖS IR VIETINĮ BIUDŽETUS VERTINIMAS

AB „Mažeikių nafta“ priklauso stambiajai (kai metinė apyvarta viršija 50 mln. Lt) mokesčių mokėtojų grupei Lietuvoje. Pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pateiktus duomenis, bendrovė sumokėjo įvairių mokesčių į valstybinį bei vietinį biudžetus per 1999 metus 1 034 701 tūkst. Lt, o 2002 metais – 1 108 935 tūkst. Lt, tai yra sumokėtų mokesčių apimtis padidėjo 74 234 tūkst. Lt arba 7 %.

Tokią mokesčių dinamiką sąlygojo Akcizų įstatymo pakeitimas ir akcizų tarifų padidėjimas 2002 metais. Akcizo mokesčio 1999 m. sumokėta 757 125,5 tūkst. Lt, o 2002 m. – 849 465,1 tūkst. Lt, tai yra 92 339,6 tūkst. Lt arba 12% daugiau.

Nuo 2002-08-29, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-08-22 nutarimu Nr.1330 panaikintas Vyriausybės 1995-04-25 nutarimas Nr.585 „Dėl mokesčių už naftos produktus, pagamintus akcinėje bendrovėje „Mažeikių nafta“, surinkimo tvarkos“, kuris „Mažeikių naftą“ įpareigojo naftos produktus apmokestinti akcizais ir pridėtinės vertės mokesčiu (PVM) jų pagaminimo vietoje bei iš anksto surinktus akcizus ir PVM sumokėti į biudžetą. Dėl šios priežasties mes negalime įvertinti PVM mokėjimo pasikeitimo per 2000-2002 metų laikotarpį. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pajamos už pagrindinės veiklos parduotą produkciją bei suteiktas

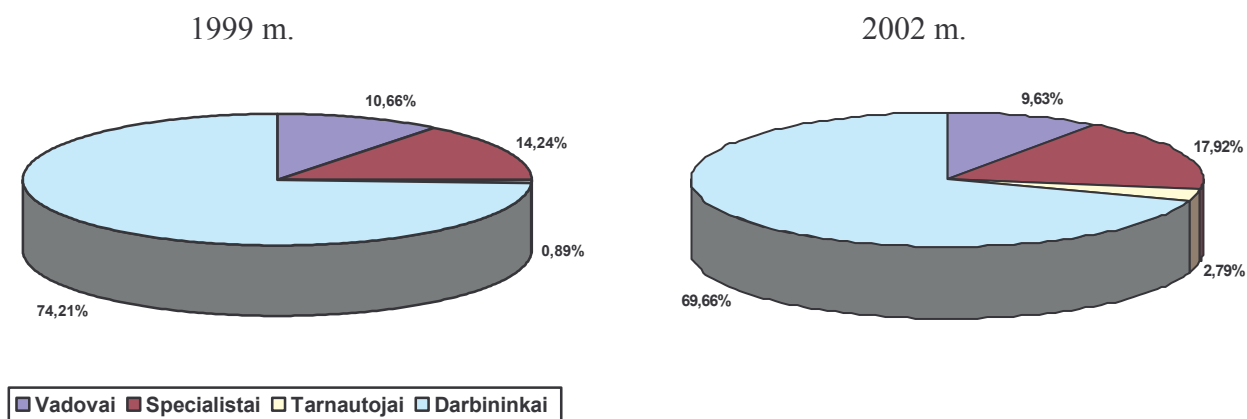
paslaugas išaugo 2 kartus, nuo 2 283 923,8 tūkst. Lt 1999 metais iki 4 668 430,8 tūkst. Lt 2002 metais.

Trečiasis pagal bendrovės mokamų mokesčių dydį buvo fizinių asmenų pajamų mokestis, kurio per 2002 metus sumokėta 30 654,5 tūkst. Lt. Šio mokesčio dinamiką iš esmės nulėmė išeitinių kompensacijų išmokėjimai. Daugiausiai išeitinių kompensacijų išmokėta 2000 metais – 8 340 tūkst. Lt bei 2002 metais – 3 999 tūkst. Lt. Per 1999–2002 metų laikotarpį darbo apmokėjimo fondas padidėjo 10%, tačiau vidutinis darbuotojų skaičius sumažėjo apie 15%:

Rodikliai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	Pokyčiai (%) lyginant 2002 m. su 1999 m.
Darbo apmokėjimo fondas (tūkst. Lt)	111 220	122 515	109 032	122 888	+10,5
Fizinių asmenų pajamų mokestis (tūkst. Lt)	28 840,9	36 751,2	28 435,9	30 654,5	+6,3
Vidutinis dirbuotojų skaičius	3619	3678	3407	3483	-3,8
Vidutinis mėnesinis atlyginimas (įskaitant išeitines kompensacijas) Lt	2561	2776	2667	2940	+14,8
Vadovų skaičius (admin. vadovas, jo pavad., tarybų ir valdybų nariai, vyr. finansininkai)	14	10	9	10	-28,6
Vadovams per metus apskaičiuotos sumos, susijusios su darbo santykiais (tūkst. Lt)	2 991,1	990,8	507,7	527,9	-82,4
Vidutinis vadovų mėnesio atlyginimas, Lt	17 800	8257	4700	4400	-75,3

Iš lentelės duomenų matyti, kad vadovų darbo užmokesčio fondas sumažėjo 5,6 karto, nors vadovų skaičius per tą patį laikotarpį sumažėjo 1,4 karto, o vidutinis mėnesio vadovų atlyginimas sumažėjo 75,3%.

Nuo 1999 iki 2002 m. bendrovėje sumažėjo darbininkų ir vadovų skaičius, o išaugo specialistų ir tarnautojų skaičius:

Kitų mokesčių sumokėjimo į valstybės bei vietinį biudžetus rodikliai (tūkst. Lt):

Sumokėtų mokesčių pavadinimas	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	Pokyčiai (%) lyginant 2002 m. su 1999 m.
Atskaitymai į kelių fondą	12166,3	8661,0	5399,0	4903,3	-60
Nekilnojamojo turto mokestis	8095,4	12320,0	18334,4	16458,0	+103
Juridinių asmenų pelno mokestis	4935,0	7242,5	7147,1	815,8	-84
Mokestis už aplinkos teršimą	2974,1	2187,4	4540,2	4455,6	+50
Žemės nuomos mokestis	212,9	174,5	195,1	170,6	-20
Gamtos išteklių	36,6	23,2	25,3	37,5	+2
Įmokos SoDrai	28161,0	34430,7	35645,8	38559,4	+37

8. SUTARTIES DĖL PERVEŽIMO GELEŽINKELIU TARIFŲ EKONOMINIŲ PASEKMIŲ VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybė derybų su strateginiu investuotoju "Williams International Company" metu aptarė AB „Mažeikių nafta“ siunčiamų ir gaunamų krovinių tarifų nustatymo principus (1999 m. balandžio mėn. Supratimo Memorandumas).

Investicijų sutarties 7.16 paragrafe nurodyta, kad Investicijų sutarties pasirašymo dieną bendrovė ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ privalo sudaryti sutartį, numatančią geležinkelio pervežimo tarifus AB „Mažeikių nafta“ siunčiamiems ir gaunamiems kroviniams. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999-10-13 posėdyje pritarė Susiekimo ministerijos pateiktam tokios sutarties projektui, kuriam prieš tai pritarė ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ valdyba (SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ visos akcijos nuosavybės teise priklausė valstybei, jas atstovauti įgaliota Susisiekimo ministerija).

Bendrovės valdybai priimant nutarimus (1999-10-12 protokolas Nr.38, 1999-10-26 protokolas Nr. 40, 2 punktas) dėl lengvatinių tarifų taikymo AB „Mažeikių nafta“ kroviniams buvo žinomos šios sutarties neigiamos pasekmės bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“. Tokiu būdu, SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ valdyba turėjo priimti sprendimą, neatitinkantį Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 6 dalies nuostatos, draudžiančios bendrovės valdymo organams priimti akivaizdžiai nuostolingus ar akivaizdžiai ekonomiškai nenaudingus sprendimus, priešingus jos įstatuose nurodytiems veiklos tikslams.

AB „Mažeikių nafta“ ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ (nuo 2001-06-29 reorganizuota į AB „Lietuvos geležinkeliai“) 1999-10-28 pasirašė Investicijų sutarties priedėlį 7.16 „Sutartis dėl pervežimo geležinkeliu tarifų“ ir numatė, kad:

1. AB „Mažeikių nafta“ geležinkeliu gabens žaliavinę naftą ir naftos produktus iš naftos perdirbimo įmonės „Mažeikių nafta“ ir į ją;
2. SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ priims, perveš, pristatys ir tvarkys visus AB „Mažeikių nafta“ siunčiamus ir gaunamus produktus;

3. AB „Mažeikių nafta“ ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ taikys pervežimo geležinkeliu tarifus AB „Mažeikių nafta“ siunčiamiems ir gaunamiems importuojamiems, eksportuojamiems ir vietoje pervežamiems produktų kroviniams.

Sutartyje numatyta, kad ji galios ir bus taikoma iki 2024-12-31.

Ši sutartis turėjo ir turi neigiamų ekonominių pasekmių AB „Lietuvos geležinkeliai“ veiklai.

Viena iš jų yra tai, kad AB „Mažeikių nafta“ taikyti krovinų pervežimo tarifai skiriasi nuo 1998-12-23 SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ valdybos patvirtintų Krovinių vežimo geležinkelio transportu tarifų (Tarifų knyga), kurie taip pat patvirtinti Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1999-12-17 įsakymu Nr.442 „Dėl 2000 metų krovinų vežimo geležinkeliu tarifų“.

Bendrovei „Mažeikių nafta“ krovinų pervežimo tarifai, nurodyti minėtos sutarties 4.1. str., nustatomi pagal formules, kurioms apskaičiuoti patvirtintas pagrindinis tarifas. Sutartyje nustatyti tarifų dydžiai atitinka 1997 m. vietiniais maršrutais vežamų krovinų tarifus, kurie, palyginus su šiuo metu galiojančiais, yra apie 17,5% mažesni.

Sutarties dėl pervežimo geležinkeliu tarifų 4.2. str. nustatyta, kad „jokie Tarifų knygos papildymai ir/ar pakeitimai AB „Mažeikių nafta“ netaikomi, nebent ši bendrovė savo vienasmeniškai nuožiūra nuspręstų akceptuoti ir taikyti bet kokius SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ padarytus papildymus ir/ar pakeitimus (ar bet kurią jų dalį)“.

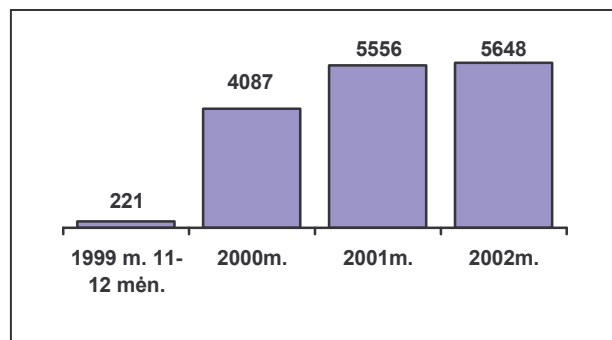
Vykdam sutartį dėl pervežimo geležinkeliu tarifų, AB „Lietuvos geležinkeliai“ per 1999 – 2002 metų laikotarpį pervežė 15 512 tūkst. tonų AB „Mažeikių nafta“ krovinų. Pervežtų krovinų dinamika atskirais metais, pavaizduota 1 diagramoje. Už pervežtus AB „Mažeikių nafta“ krovinus nuo 1999-11-01 iki 2002-12-31, AB „Lietuvos geležinkeliai“ gavo 272 040,7 tūkst. Lt pajamų.

Kita sutarties vykdymo ekonominė pasekmė, buvo tai, kad dalinai arba visai nebuvo apmokestinamos AB „Lietuvos geležinkeliai“

teikiamos papildomos paslaugos, susijusios su naftos ir jos produktų vežimu:

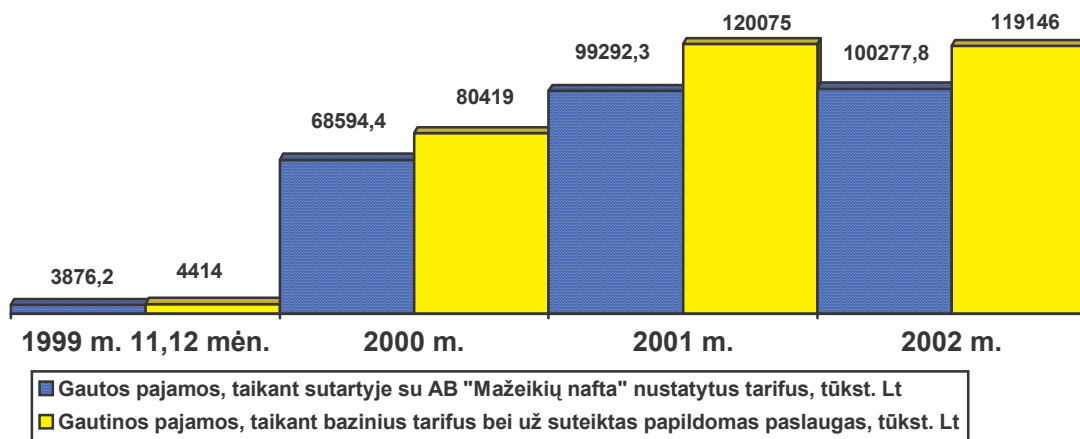
- papildoma riedmenų naudojimo paslauga, kuri pagal 1998-05-08 sudarytą tarp minėtų bendrovių sutartį Nr.Š-100-427JD-19/KR-13, liko dalinai apmokama, kadangi išliko neapmokestinamas riedmenų naudojimo laikas. Tokios paslaugos, t.y. kai neapmokestinamas riedmenų naudojimo laikas, AB „Lietuvos geležinkeliai“ kitiems klientams nebeteikia;
- nuo 2000 metų bendrovė Mažeikių nafta nemokėjo AB „Lietuvos geležinkeliai“ už cisternų paruošimą Bugenių geležinkelio stotyje bei cisternų techninį aptarnavimą.

1 diagrama
Pervežtų geležinkeliu AB „Mažeikių nafta“ krovinų kiekiai per 1999–2002 m. laikotarpį (tūkst. tonų)

Įvertinus šias sutartyje patvirtintas krovinių pervežimo tarifų nuostatas, paskaičiuota, kiek esant toms pačioms pervežimų apimtims AB „Lietuvos geležinkeliai“ galėjo gauti pajamų, jeigu už suteiktas paslaugas akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ būtų buvę taikomi patvirtinti baziniai tarifai bei apmokestintos papildomos paslaugos pagal Lietuvos geležinkelių nustatytą tvarką.

Gautų ir gautinų pajamų už akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ teikiamas paslaugas, palyginimas

Palyginus gautas pajamas už suteiktas paslaugas pagal 1999-10-28 pasirašytą sutartį su AB „Mažeikių nafta“ bei pajamas, kurias galėjo gauti AB „Lietuvos geležinkeliai“, jei šias paslaugas būtų teikę kitiems klientams pagal nustatytą tvarką, gautas skirtumas per 1999 m. 11–12 mėn. – 2002 m. laikotarpį sudarė apie 52 mln. Lt. Šias lėšas AB „Lietuvos geležinkeliai“ galėjo panaudoti investicijoms.

Įvertinus šias negautas pajamas, paskaičiuota, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ nuo 1999-11-01 iki 2002-12-31 galėjo priskaičiuoti ir sumokėti 4,8 mln. Lt mokesčių į valstybės biudžetą. Iš jų:

Pavadinimas	1999m. 11-12 mėn.	2000m	2001m.	2002m.	Iš viso
PVM už naftos produktų vežimą	56,1	851,3	444,3	1 198,1	2 549,8
PVM už privačių bei jiems prilygintų vagonų vežimą	0	31,8	696,0	1 212,1	1 939,9
PVM už papildomas paslaugas	0	38,8	46,1	1,1	86,0
Atskaitymai kelių priežiūros ir plėtros programai finansuoti (kelių fondą)	2,7	59,1	103,9	90,6	256,3
Iš viso:					4 832,0

Sutarties dėl pervežimo geležinkeliu tarifų 3.3. ir 6.3. str. nuostatos apriboja AB „Lietuvos geležinkeliai“ komercinius-ūkinius santykius su kitais ūkio subjektais ir jos, kaip paslaugų teikėjos, galimybę objektyviai reaguoti į rinkos pokyčius, pakitus ekonominei padėčiai (pvz., padidėjus

paslaugų kainoms – atitinkamai pakelti paslaugų kainas). Sutarties 6.3. str. numatoma, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ teiks bendrovei „Mažeikių nafta“ bet kokias ir visas paslaugas, reikalingas produktų, išsiunčiamų ir gaunamų importo, eksporto ir vietiniams pervežimams, kartu su bet kokiomis kitomis AB „Lietuvos geležinkeliai“ paslaugomis, kurios visiškai užtikrintų tokį pervežimą pagal geriausią ankstesnę praktiką. O sutarties 3.3. str. teigiama, kad „tarifai neturi būti didesni, nei bet koks šiuo metu taikomas pervežimo geležinkeliu tarifas (įkainis) už toną kilometrui (t.y. žemiausias geležinkelio tarifas (įkainis), įskaitant bet kokią nuolaidą)...“

9. AB „MAŽEIKIŲ NAFTA“ IR AB „KLAIPĖDOS NAFTA“ SUTARTIES DĖL TERMINALO EKONOMINIŲ PASEKMIŲ VERTINIMAS

Investicijų sutarties 11.9 paragrafe, nustatyta, kokią sutartį ir kokiomis sąlygomis turi sudaryti bendrovė „Mažeikių nafta“ ir akcinė bendrovė „Klaipėdos nafta“. Vyriausybė įsipareigojo atlyginti Investuotojui nuostolius tuo atveju, jei AB „Klaipėdos nafta“ akcininkai nepatvirtins ar pakeis šios sutarties sąlygas, nurodytas minėtame Investicijų sutarties paragrafe (10.2 (j)). Jeigu iki 2000 m. sausio mėn. 1 d. bendrovė ir AB „Klaipėdos nafta“ būtų nesudariusi 11.9 (a) priedėlyje numatytos formos sutarties ar AB „Klaipėdos nafta“ akcininkai jos būtų nepatvirtinę visos apimties ir be jokių išlygų, Vyriausybė būtų privalėjusi bendrovei jau pirmą 2000 m. darbo dieną sumokėti 1 tūkst. JAV dol. ir dar mokėti bendrovei papildomas 1 mln. JAV dol. sumas kiekvieno mėnesio pirmą darbo dieną, kol nebus gauti visi AB „Klaipėdos nafta“ patvirtinimai (Investicijų sutarties 11.9 (b) paragrafas).

AB „Mažeikių nafta“ ir AB „Klaipėdos nafta“ 1999-12-29 pasirašė Investicijų sutarties priedėlį 11.9 (a) „Sutartis dėl terminalo“ ir numatė, kad:

1. AB „Mažeikių nafta“ geležinkeliu ir/ar vamzdynu gabens perdirbtus produktus į Klaipėdos naftos terminalo (toliau tekste – terminalas) kompleksą;
2. AB „Klaipėdos nafta“ pagal šios sudarytos sutarties sąlygas priims, saugos ir transportuos visą AB „Mažeikių nafta“ patiektą perdirbtų produktų kiekį;
3. perdirbtus produktus vamzdynu transportuos į terminalą, o AB „Mažeikių nafta“ nuties vamzdyną ir pastatys pagalbinius įrenginius perdirbtiems produktams iš esančio AB „Mažeikių nafta“ vamzdyno.

Pradinis šios sutarties terminas baigiasi 2009-12-31.

Pagal minėtos sutarties 5a str., už AB „Mažeikių nafta“ naftos bei jos produktų gabenimą akcinei bendrovei „Klaipėdos nafta“ nustatytas atlygis – 10,40 Lt už kiekvieną perdirbtų produktų metrinę toną.

Lietuvos banko valdybai nuo 2002-01-02 paskelbus eurą bazine valiuta ir 2002-02-01 nustačius oficialų lito kursą euro atžvilgiu, AB „Mažeikių nafta“ ir AB „Klaipėdos nafta“ 2002-06-18 sudarė sutarties dėl terminalo Pakeistą ir naują redakciją, kurioje apmokėjimo atlygis (mokestis) padidintas iki 14,40 Lt už metrinę toną. Apmokėjimo atlygis nustatytas vienodas tiek šviesiems, tiek tamsiems naftos produktams.

Kitiems klientams 2000 ir 2001 metais AB „Klaipėdos nafta“ gabeno naftą bei jos produktus vidutiniškai 77% didesniu tarifu (atlygiu) negu AB „Mažeikių naftos“ produktus, o 2002 m. – 60%. Be to, vienos tonos krovos savikaina 2000 m. 57% viršijo minėtoje sutartyje (įvertinant ir pakeistą sutarties redakciją) nustatytus krovos tarifus, 2001m. – 85%, o 2002m. – 47%.

Šios priežastys neigiamai įtakojo AB „Klaipėdos nafta“ veiklos rezultatus.

2000–2002 metų rodikliai, apibūdinantys Sutarties dėl terminalo sudarymo padarinius:

Eil. Nr.	Rodikliai	2000 m.	2001 m.	2002 m. I pusmetis	2002 m. II pusmetis	Viso 2002 m.
1.	Sutartyje nustatytas minimalus metinis kiekis (m. tonomis)	800 000	3 500 000	-	-	3 000 000
2.	Perkrautos naftos (produktų) kiekis (m. tonomis) iš to sk. :					
	<i>šviesių</i>	<i>326 330</i>	<i>1 691 073</i>	<i>1 219 674</i>	<i>750 510</i>	<i>1 970 184</i>
	<i>tamsių</i>	<i>214 360</i>	<i>574 686</i>	<i>395 928</i>	<i>341 826</i>	<i>737 754</i>
3.	Krovos tarifas (atlygis) AB „Mažeikių naftai“ (Lt)	10,40	10,40	10,02*	14,40	11,78
4.	Vienos tonos krovos savikaina (Lt/t)	16,35	19,22	14,19	21,89	17,28
5.	Krovos tarifas (atlygis), taikytas kitiems klientams (vidutinis) Lt:					
	šviesiems naftos produktams,	16,00	16,80	17,47	-	17,47
	tamsiems naftos produktams	20,80	20,00	19,46	17,15	18,54
6.	Gauta pajamų už AB „Mažeikių nafta“ perkrautus prod. (tūkst. Lt)	5 623,2	23 563,9	16 175,7	15 729,6	31 905,3
7.	Gautinos pajamos iš AB „Mažeikių nafta“, taikant bazinius (kitiems klientams) krovos tarifus (tūkst.Lt)	9 737,4	39 903,8	27 336,8	18 973,7	46 310,5
8.	Negautos pajamos dėl tarifų skirtumo	4 114,2	16 339,9	11 161,2	3 244,1	14 405,3
9.	Nepriskaičiuota PVM nuo negautų pajamų (tūkst. Lt)	740,6	397,5	12,4	0	12,4
10.	Nepriskaičiuota atskaitymų į kelių fondą nuo negautų pajamų (tūkst. Lt)	20,6	81,7	-	-	72,0

* paskaičiuotas vidutinis tarifas

Paskaičiuota, kad dėl šioje sutartyje patvirtinto tarifo (atlygio) dydžio AB „Klaipėdos nafta“ per 2000–2002 metų laikotarpį galėjo gauti 34 859,4 tūkst. Lt papildomų pajamų. Dėl šios priežasties AB „Klaipėdos nafta“ negalėjo priskaičiuoti ir sumokėti 150,5 tūkst. Lt pridėtinės vertės mokesčio bei 172,3 tūkst. Lt atskaitymų kelių priežiūros ir plėtros programai finansuoti (kelių fondas).

Sutarties dėl terminalo 6 str. b dalyje nustatyta, kad AB „Mažeikių nafta“ įsipareigoja kiekvienais metais transportuoti terminalu tiems konkrečioms metams nustatytą atitinkamą minimalų metinį produktų kiekį. Pajėgumai rezervuojami, jei būtina sudaryti galimybes AB „Mažeikių nafta“ išsiųsti perdirbtus produktus pagal šios bendrovės išsiuntimų grafiką.

Įvertinus aukščiau pateiktos lentelės duomenis matyti, kad AB „Mažeikių nafta“ kiekvienais metais nesilaikė įsipareigojimų transportuoti nustatytą minimalų naftos produktų metinį kiekį.

10. RINKLIAVŲ, TAIKYTŲ LAIVAMS, ATPLAUKIANTIEMS PRIE BŪTINGĖS NAFTOS TERMINALO PLŪDURO, EKONOMINIŲ PASEKMIŲ VERTINIMAS

Būtingės terminalas (toliau tekste – Terminalas) neįeina į jokio Lietuvos Respublikos uosto teritoriją ir turi savarankišką statusą. Terminalą valdo ir naudoja AB „Mažeikių nafta“ (Būtingės naftos terminalo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-27 nutarimu Nr.1197 4 ir 5 punktai).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999-07-30 nutarimu Nr.871 „Dėl valstybės funkcijų vykdymo Lietuvos Respublikos teritoriniuose vandenyse, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ Būtingės filialo rajone, užtikrinimo“ pavedė Susisiekimo ministerijai organizuoti saugios laivybos šiame rajone valstybinę priežiūrą, žmonių ir laivų paieškos bei gelbėjimo darbus, vykdyti uosto valstybinę kontrolę bei užtikrinti (kartu su Aplinkos ministerija) nacionalinio avarinio naftos išsiliejimo likvidavimo plano reikalavimų vykdymą. Vyriausybė patvirtino rinkliavų už teritorinių vandenių naudojimą ūkinei veiklai Būtingės naftos terminalo rajone dydžius 1999–2000 metams ir pavedė Susisiekimo ministerijai organizuoti rinkliavų surinkimą. Minėtu nutarimu, laivams, atplaukiantiems/išplaukiantiems į/iš Terminalo, nustatytos Laivo, Krovinio bei Locmano rinkliavos, kurias turėjo rinkti Susisiekimo ministerijos įgaliota institucija. Susisiekimo ministerija šią funkciją pavedė vykdyti valstybės įmonei „Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija“.

Investicijų sutarties 11.25 paragrafe nurodyta, kad jokios laivo, krovininio locmano ar panašios rinkliavos mokesčiai ar apmokestinimai nebus nustatomi ir bet kokios taikytinos 100 proc. nuolaidos nei bendrovei, nei bet kuriems laivams, plaukiantiems į Būtingės terminalą ir iš jo ne mažiau kaip 20 metų po užbaigimo datos, nebus panaikintos.

Dėl šios priežasties iki Investicijų sutarties pasirašymo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-27 nutarimu Nr.1197 „Dėl Būtingės naftos terminalo nuostatų patvirtinimo“ rinkliavos, nustatytos Vyriausybės 1999-07-30 nutarimu Nr.871, buvo panaikintos. Susisiekimo ministro 1999-10-20 įsakymu Nr.384 „Dėl atleidimo nuo rinkliavų už teritorinių vandenių naudojimą ūkinei veiklai Būtingės naftos terminalo rajone“ buvo nustatytos 100 procentų rinkliavų nuolaidos visiems laivams, atplaukiantiems prie Būtingės naftos terminalo plūdūro.

Susisiekimo ministerija 1999-10-28 įsakymu Nr.391 „Dėl saugios laivybos užtikrinimo Būtingės naftos terminalo akvatorijoje“ pavedė Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai organizuoti saugaus tanklaivių ir kitų laivų plaukiojimo Būtingės naftos terminalo akvatorijoje ar plaukiančių nuo tanklaivių inkaravimo rajono į Būtingės naftos terminalą ir atgal valstybinę priežiūrą, vykdyti laivų, esančių Būtingės naftos terminalo akvatorijoje ar plaukiančių nuo tanklaivių inkaravimo rajono į Būtingės naftos terminalą ir atgal, uosto valstybės kontrolę bei kitas funkcijas, susijusias su Būtingės naftos terminalo akvatorijos aptarnavimu.

VĮ „Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija“, vykdydama šias jai pavestas funkcijas, patiria išlaidas (nuo 1999 m. gruodžio mėn. iki 2002 rugpjūčio mėn. tokios išlaidos sudarė 1 616 tūkst. Lt), o pajamų iš šios veiklos negauna.

Laivai, kurie naudojami Terminalo paslaugomis, nemoka mokesčių už Lietuvos Respublikos teritorinių vandenių naudojimą ūkinei veiklai. Atlikus skaičiavimus pagal Terminale perkrautus naftos produktų kiekius, dėl taikytų rinkliavų nuolaidų (100%) ir vėlesnio jų panaikinimo, valstybė negavo 47,4 mln. Lt pajamų: 1999 m. – apie 2,5 mln. Lt, 2000 m. – apie 12,6 mln. Lt, 2001 m. – apie 18,3 mln. Lt, 2002 m. – apie 14 mln. Lt.

Lietuvos Respublikos Transporto veiklos pagrindų įstatymo 9 str. nustatyta, kad visi transporto infrastruktūros naudotojai už naudojamąsi transporto infrastruktūra privalo mokėti transporto infrastruktūros objekto valdytojui (savininkui) rinkliavas.

IŠVADOS

Kompanijai „Williams International Company“ galimybė įsigyti AB „Mažeikių nafta“ akcijų suteikta ne pagal Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių turto privatizavimo įstatymą, reglamentuojantį valstybės turto perdavimą potencialių pirkėjų nuosavybėn, o specialiu įstatymu, suteikusiui strateginiam investuotojui išskirtines teises, ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu. Valstybė, nutarusi parduoti bendrovės akcijas strateginiam investuotojui, negavo jokių lėšų, o tik įsipareigojo suteikti paskolas.

1. Dėl valstybės kaip AB „Mažeikių naftos“ akcininkės teisių realizavimo.

1.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pagal Investicijų sutarties ir Akcininkų sąlygas, turėdama jai nuosavybės teise priklausantį bendrovės kontrolinį akcijų paketą, neturėjo teisės ir galimybės savarankiškai priimti sprendimus. Be to, stebėtojų tarybos, valdybos nariai ar bet kurie Bendrovės ar „Williams International Company“ darbuotojai ar Valdytojas pagal sutarčių sąlygas

už padarytus nuostolius Bendrovei ar jos akcininkams dėl netinkamo savo pareigų vykdymo arba jų nevykdymo, nėra atsakingi.

1.2. Bendrovės nuostoliai „Williams International Company“ valdymo laikotarpiu didėjo – 1999 m. buvo 130,9 mln. Lt, 2000 m. – 213,7 mln. Lt, 2001 m. – 268,7 mln. Lt. Tik 2002 m. bendrovės veiklos rezultatas įgavo kitą tendenciją: lyginant su 2001 m. nuostoliai sumažėjo 110,7 mln. Lt ir sudarė 158 mln. Lt. Įstatinio ir nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių dinamika rodo, kad bendrovė ne tik nesugebėjo išlaikyti esamos akcininkų nuosavybės arba jos didinti uždirbamo pelno pavidalu, bet didėjant bendrovės nuostoliams, dalį jos prarado. Ypač žemi įstatinio ir nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai buvo 2001 m.

1.3. Bendrovės viena paprastoji vardinė akcija nuo 1,02 Lt 1999-12-31 nuvertėjo iki 0,53 Lt 2001-12-31, t.y. beveik du kartus. Valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų (59,3 proc. arba 306 851 821 paprastųjų vardinių akcijų) buhalterinė vertė 2001 m. sudarė 162,6 mln. Lt, kai tuo tarpu to paties akcijų kiekio vertė, skaičiuojant pagal 1999 m. akcijos buhalterinę kainą, būtų 313 mln. Lt. Tai reiškia, kad valstybė dėl bendrovės akcijų nuvertėjimo 2001 m. jau buvo praradusi 150,4 mln. Lt. jai priklausiusio turto.

2. Dėl „Williams International Company“ apmokėjimo už AB „Mažeikių nafta“ akcijas.

2.1. Investicijų sutartyje bendrovė įsipareigojo išleisti, o Investuotojas – pasirašyti ir pirkti 341 546 650 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė 1 Lt. Pagal Investicijų sutarties 2.2 paragrafą, perkamų akcijų kaina – 150 mln. JAV dolerių (600 mln. Lt). Ši kaina atitiko Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-27 nutarime Nr.1192 nustatytą minimalią akcijų pardavimo kainą.

2.2. Strateginis investuotojas „Williams International Company“ už perkamas akcijas įsipareigojo 75 mln. JAV dolerių (300 mln. Lt) sumokėti bendrovei pavedimu, likusią 75 mln. JAV dolerių (300 mln. Lt) akcijų pasirašymo kainos dalį – nepiniginiu turtiniu įnašu vekseliu, kurį turėjo apmokėti po to, kai gaus bendrovės audituotas finansines ataskaitas už finansinius metus, kurie baigiasi 2001 m. gruodžio 31 (iki 2002-05-01). Investicijų sutartyje buvo nustatyta sąlyga – jeigu pasibaigus 2001 finansiniams metams AB „Mažeikių nafta“ faktinis kumuliacinis EBITDA (pajamos prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją) pagal Auditoriaus ataskaitą bus mažesnis negu 421 486 tūkst. JAV dolerių, tai AB „Mažeikių nafta“ turės nedelsiant sumokėti EBITDA trūkumą „Williams International Company“, tačiau šis mokestis neturi neviršyti 75 mln. JAV dolerių.

2.3. 1999-10-29 AB „Mažeikių nafta“ verslo plane buvo numatyti planuojami EBITDA – 2000 m. – 41 033 tūkst. JAV dolerių, 2001 m. – 109 222 tūkst. JAV dolerių, 2002 m. – 265 143 tūkst. JAV dolerių. Taigi, jau Investicijų sutarties pasirašymo dieną (1999-10-29) buvo aišku, kad

2001 metais nebus pasiekta 421 486 tūkst. JAV dolerių EBITDA ir visa vekselio vertė bus užskaityta EBITDA trūkumui padengti. Audito įmonė „Arthur Andersen“ audito išvadoje dėl bendrovės 1999-12-31 finansinės atskaitomybės, atsižvelgiant į 1999 metų bendrovės veiklos rezultatus, nurodė, kad visa vekselio vertė gali būti užskaityta EBITDA trūkumui padengti.

2.4. „Williams International Company“ už 341 546 650 paprastąsias vardines AB „Mažeikių nafta“ akcijas realiai užmokėjo 75 mln. JAV dolerių (300 mln.Lt) arba 0,22 JAV dolerių (0,88 Lt) už 1 Lt nominalios vertės akciją. Faktiškai bendrovė verslo plane numatytų planuojamų EBITDA nevykdė. Vekselio vertė 75 mln. JAV dolerių (300 mln. Lt) 2002 metais užskaityta EBITDA trūkumui padengti. Tokiu būdu bendrovė negavo 75 mln. JAV dolerių apyvartinių lėšų.

3. Dėl valdymo sutarties vykdymo.

3.1. Lietuvos Respublikos Seimas 1998-09-29 nutarimu Nr.VIII-869 „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ pasiūlė Vyriausybei galutinėse investicijų sutartyse numatyti, kad užmokesčio strateginiam Investuotojui už AB „Mažeikių nafta“ valdymą pagrindinė dalis būtų susieta su bendrovės veiklos rezultatų gerėjimu, tačiau sudarytoje Investicijų sutartyje tokia sąlyga nenumatyta.

3.2. Pagal valdymo sutarties sąlygas valdytojas neatsakys bendrovei už jokių nuostolius, susijusių su šia sutartimi, tai yra: neatsakys už nuolatinio valdymo personalo netinkamą savo įsipareigojimų vykdymą ar nesugebėjimą jų vykdyti; bendrovės veiklą ar pelningumą per bet kurią laikotarpį, per kurią galioja valdymo sutartis; bendrovės negalėjimą pasiekti ar atitikti kokius nors standartus, veiklos tikslus, finansinius ar gamybinius tikslus ar užduotis, pelningumo planus ar kitus tikslus, įskaitant tikslus, numatytus bet kuriuose valdymo pagrinduose ar veiklos plane.

3.3. Valdymo mokesčio apskaičiavimo tvarka neįpareigoja Valdytojo ieškoti būdų riboti ar mažinti valdymo išlaidas ir nedraudžia valdymui išleisti kuo daugiau, nes tokiu atveju absoliučiu dydžiu didėja ir 15% priedo suma. Valdytojo pajamos už valdymą nesiejamos su bendrovės veiklos rezultatais, jos įskaitomos į bendrovės sąnaudas ir mažina likusiems akcininkams tenkančią pelno dalį, kai tuo tarpu vienas akcininkas – „Williams International Company“ turi garantuotas pajamas.

3.4. Pagal Valdymo sutartį AB „Mažeikių nafta“ bendrovės valdytojui UAB „Williams Lietuva“ per 1999-10-29 – 2002-12-31 laikotarpį už suteiktas valdymo paslaugas sumokėjo 140 853 tūkst. Lt (be PVM). 2000–2001 m. didėjant AB „Mažeikių nafta“ veiklos rezultatui – nuostoliui – atitinkamai didėjo ir UAB „Williams Lietuva“ valdymo paslaugų mokesčiai.

4. Dėl valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimo.

4.1. Pasirašius Investicijų sutartį, akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ valstybės vardu ir su valstybės garantija buvo suteikta 221 492 354 JAV dolerių (885 969 416 Lt) paskolų, o įvertinus iki

Investicijų sutarties pasirašymo valstybei negražintą bendrą 177 435 146 JAV dolerių (709 740 584 Lt) paskolų sumą, kuri buvo perkelta į 1999-10-29 Paskolos sutartį, iš viso buvo suteikta 398 927 500 JAV dolerių (1 595 710 000 Lt) paskolų. AB „Mažeikių nafta“ bendros leistinos skolinimosi sumos (2 600 mln. Lt) neviršijo.

4.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pasirašydama Investicijų ir Paskolos sutartis bei suteikdama paskolas, nenumatė, kokią paskolų dalį AB „Mažeikių nafta“ turėtų panaudoti investicijoms. Vyriausybė, sudarydama Paskolos sutartis, nepasinaudojo galimybe numatyti papildomą priemonę suteiktų paskolų panaudojimo kontrolei – sąlygos, kad paskolų lėšos būtų pervestos į atskirą bendrovės paskolos sąskaitą.

4.3. Po Investicijų sutarties pasirašymo AB „Mažeikių nafta“ valstybės vardu ir su valstybės garantija gautas 221 492 354 JAV dolerių (885 969 416 Lt) paskolas panaudojo taip:

- 204 471 360,19 JAV dolerio (817 885 440,76 Lt) arba 92% – apyvartinėms lėšoms;
- 17 020 993,81 JAV dolerio (68 083 975,25 Lt) arba 8% – investicijoms.

4.4. Bendrovė „Mažeikių nafta“ 570 mln. JAV dolerių išorinio finansavimo, numatyto Investicijų sutarties verslo plane, negavo.

4.5. Įvykus žalios naftos tiekimo pertraukimui ir patirtų išlaidų sumai viršijus 35 mln. JAV dolerių (140 mln. Lt) rezervą, AB „Mažeikių nafta“ 2000-12-31 sumažino išiskolinimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei 35 mln. JAV dolerių (140 mln. Lt), kaip numatyta Investicijų sutarties 11.18 (e) paragrafe. Investicijų sutarties sąlygos dėl lėšų iš rezervinės sąskaitos naudojimo, esant žalios naftos tiekimo pertraukimams, leido kompanijai „Williams International Company“ laisvai disponuoti šiuo lėšų šaltiniu, nepriklausomai nuo to, ar bendrovės administracija ir pats strateginis investuotojas panaudojo visas galimybes, derantis su naftos tiekėjais, kad būtų išvengta žalios naftos tiekimo pertraukimų.

4.6. Po Investicijų sutarties pasirašymo AB „Mažeikių nafta“ už valstybės vardu ir su valstybės garantija gautas paskolas per 1999-10-29 – 2002-12-31 laikotarpį sumokėjo 119 638 448,04 JAV dolerius (461 007 676,34 Lt) palūkanų ir 21 723,07 JAV dolerius (86 892,28 Lt) delspinigių.

4.7. AB „Mažeikių nafta“ ilgalaikio mokumo rodikliai po Investicijų sutarties sudarymo žymiai pablogėjo: jei 1999 m. kreditoriams priklausė 68,6% bendrovės turto, tai 2001 m. – jau 81,1%. Bendrasis skolos rodiklis, viršijantis 70% ribą, vertinamas nepatenkinamai ir bendrovės galimybės rasti tolesnius finansavimo šaltinius yra labai ribotos. Bendrovės išsipareigojimai žymiai viršija savininkų nuosavybę. Vienam nuosavybės litui 1999 m. teko 2,23 lito, 2000 m. – 2,78 lito, 2001 m. – 4,47 lito ir 2002 m. – 3,72 lito skolintų lėšų. Tokia situacija rodo, kad bendrovei gali būti sudėtinga padengti savo palūkanų ir skolų grąžinimo mokėjimus bei gauti pakankamai lėšų tolesniam finansavimui. Kadangi pagrindinis įmonės kreditorius yra Lietuvos Respublikos

Vyriausybė, pasirašiusi su bendrove valstybės vardu ir su valstybės garantija suteiktų paskolų sutartis, yra tikimybė, kad įmonės bankroto atveju bendrovei suteiktas paskolas reikės grąžinti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto.

5. Dėl 1999-10-29 AB „Mažeikių nafta“ verslo plano vykdymo.

5.1. Verslo plane numatyti bendrovės veiklos tikslai „Williams International Company“ valdymo metu nebuvo pasiekti:

– gamykla 1999–2002 m. nepasiekė planuotų perdirbtos žalios naftos apimčių, t.y. 1999 m. 11–12 mėn. perdirbo 54,21%, 2000 m. – 81,62%, 2001 m. – 99% ir 2002 m. – 54,76% planuotų perdirbti žalios naftos kiekių;

– nebuvo įvykdyti kapitalo išlaidų (investicijų arba modernizacijos) planai. Per 1999–2002 m. investicijoms buvo numatyta panaudoti 618 mln. JAV dolerių arba 2 456 167 tūkst. Lt. Faktiškai panaudota 8,94% arba 219 545 tūkst. Lt;

– 2000–2002 m. nebuvo įvykdyti ir numatytos pagaminti produkcijos planai. Gamykla turėjo pagaminti 22 829 tūkst. t produkcijos, faktiškai pagaminta 16 680 tūkst. t arba 26,93% mažiau.

5.2. Bendrovė įvykdė veiklos sąnaudų mažinimo bei pajamų augimo planus, išskyrus 2002 metų pajamų vykdymo planą, kuris įvykdytas 73,71%.

6. Dėl AB „Mažeikių nafta“ finansinės būklės ir veiklos rezultatų.

6.1. AB „Mažeikių nafta“ 2002 metais lyginant su 2001 metais dėl „Williams International Company“ vekselio (75 000 tūkst. JAV dolerių) nurašymo 91% sumažėjo ilgalaikio finansinio turto vertė. Šia suma, tai yra 273 990 tūkst. Lt, bendrovė padidino 2002 m. sąnaudas (Netekimus) dėl susidariusio EBITDA trūkumo (sumokėta kompensacija Investuotojui).

6.2. Per 1999-12-31–2002-12-31 laikotarpį žymiai sumažėjusios grynųjų pinigų sumos rodo, kad bendrovėje gali būti padidėjusi apyvartinių lėšų trūkumo bei atsiskaitymų rizika. Pinigų srautai iš bendrovės pagrindinės veiklos, kuri yra pagrindinis finansavimo šaltinis, 2002 metais buvo neigiami – 203 920,6 tūkst. Lt.

6.3. Mažėjantis apyvartinis kapitalas per 1999–2001 metus parodė, kad mažėjo bendrovės turtas, apmokėjus įsipareigojimus, o tai mažino finansinį bendrovės saugumą. Apyvartinio kapitalo padidėjimas 2002 m. buvo susijęs su išskolinimo padidėjimu, o tai mažina bendrovės finansinę nepriklausomybę.

6.4. 2001 metais AB „Mažeikių nafta“ pasiekė gerą turto apyvartumo lygį, kuris nulemia efektyvų turimo turto panaudojimą realizacijos procesui garantuoti.

6.5. Per 1999–2002 metų laikotarpį vidutinė naftos įsigijimo kaina išaugo 42%, pardavimo kaina – 37%, tačiau žaliavos vertė savikainos bei pardavimų atžvilgiu padidėjo atitinkamai 12–13%., tai yra sąnaudos didėjo sparčiau, negu pajamos. Įmonės veikla per minėtą laikotarpį buvo nuostolinga.

7. Dėl AB „Mažeikių nafta“ sumokėtų mokesčių į valstybės ir vietinį biudžetą.

7.1. Sumokėtų mokesčių apimtis 2002 metais, lyginant su 1999 m., padidėjo 74 234 tūkst. Lt arba 7%. Didžiausią įtaką turėjo Akcizo įstatymo pakeitimas ir akcizų tarifų padidėjimas 2002 metais. Fizinį asmenų pajamų mokesčio pasikeitimą sąlygojo išeitinių kompensacijų išmokėjimai 2000 ir 2002 metais, taip pat vadovų mėnesio atlyginimo sumažėjimas.

8. Dėl AB „Mažeikių nafta“ ir SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ sutarties.

8.1. AB „Mažeikių nafta“ taikyti krovinių pervežimo tarifai skiriasi nuo 1998-12-23 SPAB „Lietuvos geležinkeliai“ valdybos patvirtintų Krovinių vežimo geležinkelio transportu tarifų, jų dydžiai atitinka 1997 m. vietiniais maršrutais vežamų krovinių tarifus, kurie, palyginus su šiuo metu galiojančiais, yra apie 17,5% mažesni.

8.2. Bendrovei „Mažeikių nafta“ teikiant papildomas paslaugas, neapmokestinamas riedmenų naudojimo laikas bei dalinai apmokestinamos paslaugos už cisternų paruošimą bei techninį aptarnavimą.

8.3. Esant toms pačioms pervežimo apimtims, AB „Lietuvos geležinkeliai“ galėjo gauti apie 52 mln. Lt papildomų pajamų, jeigu už suteiktas paslaugas akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ būtų taikyti patvirtinti baziniai tarifai bei apmokestintos papildomos paslaugos pagal Lietuvos geležinkelių nustatytą tvarką. Nuo šių pajamų AB „Lietuvos geležinkeliai“ galėjo priskaičiuoti ir sumokėti apie 4,8 mln. Lt mokesčių į valstybės biudžetą.

9. Dėl AB „Mažeikių nafta“ ir AB „Klaipėdos nafta“ sutarties.

9.1. AB „Mažeikių nafta“ pagal sutartį dėl terminalo taikytas ir taikomas krovos atlygis (tarifas) žymiai mažesnis už atlygį, taikomą kitiems klientams. Kitiems klientams 2000 ir 2001 metais AB „Klaipėdos nafta“ gabeno naftą bei jos produktus vidutiniškai 77% didesniu tarifu (atlygiu) negu AB „Mažeikių naftos“ produktus. 2002 m. sudarius sutarties naują redakciją ir padidinus taikomą krovos atlygį (tarifą), skirtumas tarp kitiems klientams ir AB „Mažeikių nafta“ taikomų tarifų sumažėjo iki 60%.

9.2. AB „Klaipėdos nafta“ per 2000–2002 metų laikotarpį galėjo gauti 34,9 mln. Lt pajamų ir galėjo priskaičiuoti bei sumokėti 1,2 mln. Lt pridėtinės vertės mokesčio bei 0,172 mln. Lt atskaitymų kelių priežiūros ir plėtros programai finansuoti (kelių fondas).

10. Dėl nuolaidų taikymo rinkliavoms.

10.1. Laivai, kurie naudojami Terminalo paslaugomis, nemoka mokesčių už Lietuvos Respublikos teritorinių vandenų naudojimą ūkinei veiklai. Dėl Terminale perkrautiems naftos produktams taikytų rinkliavų nuolaidų (100 proc.) ir vėlesnio jų panaikinimo valstybė per 1999–2002 metus negavo iš viso apie 47,4 mln. Lt pajamų.

Veiklos audito 2-ojo departamento
direktorė
vyresnieji valstybiniai auditoriai

Zita Valatkienė
Mindaugas Milčiūnas
Rita Buidovienė
Daina Balčėtienė

Susipažinau

Ūkio ministras Petras Čėsna